Anul XXIII. Sept.—Oct. 1933 Nr. 9—10.

REVISTA TEOLOGICĂ

organ pentru ştiinţa şi viaţa bisericească.

ABONAMENTUL: Pe un an **260 Lei.** Pe o jumătate de an **130 Lei.**
Pentru studenţi pe un an: **200 Lei.**

# ALEGERILE EPISCOPALE

Sufletul parohiei este preotul, iar sufletul eparhiei episcopul. Dela acesta pleacă iniţiativele salutare, bunele îndemnuri şi 'nţeleptele poveţe pentru o rodnică viaţă duhovnicească a credincioşilor. Mintea lui îndrumă, inima lui însufleţeşte, voinţa lui stăruitoare împinge clerul şi poporul spre înfăptuiri creştineşti — iar ochiul lui ager, care vede departe, supraveghează cu o neostenită trezvie toată viaţa obştească din cuprinsul eparhiei.

Totul trebue să pornească dela el — şi să se întoarcă la el, pentru control.

Când eparhia are un vlădică înţelept, harnic şi devotat, cu un cuvânt: conştient de înalta sa chemare, viaţa bisericească se desfăşoară în ritm normal şi binefacerile acesteia se răsfrâng asupra întregii vieţi obşteşti.

Judecată în lumina acestui incontestabil adevăr, orice vacanţă episcopală trebue să inspire cele mai justificate îngrijorări, conducătorilor bisericeşti şi politici deopotrivă.

O eparhie fără episcop însemnează o casă fără stăpân, o obşte fără cârmuitor, o turmă cuvântătoare fără păstor sufletesc.

In lipsa episcopului zelul misionar al preoţimii scade, disciplina ei nesupraveghiată se înmoae, viaţa

duhovnicească a credincioşilor se sterilizează, iar viaţa lor morală intră în zodia anarhiei care-şi proiectează inevitabilele ei primejdii pe ecranul mai îndepărtat sau mai apropiat al viitorului. De aceea legiuitorul s'a arătat înţelept şi prevăzător, când a orânduit, ca vacanţele episcopale să fie de cât mai scurtă durată. El a înţeles primejdiile pe cari le implică aceste vacanţe şi a căutat să le înlăture.

Intr'adevăr, potrivit articolului 121 din Statutul pentru organizare a Bisericii ortodoxe române, nici o eparhie nu poate rămânea văduvită mai mult ca trei luni de zile. In acest răstimp trebue să se aleagă neapărat noul episcop. Sfântul Sinod — de acord cu Ministerul Instrucţiunii şi al Cultelor e chemat să se îngrijească de împlinirea acestei porunci.

Ei bine, scaunul vlădicesc al Caransebeşului e văduvit de trei luni, al Ismailului de mai bine de un an, iar al Huşilor de aproape doi ani de zile şi guvernul abia acum pare că se gândeşte la întregirea lor.

Desigur Sfântul Sinod a făcut la timp paşii necesari pentruca scaunele vlădiceşti văduvite să fie întregite în terminul prevăzut de lege. Dar cuvântul din urmă în această chestiune îl are guvernul; iar guvernul a tratat chestiunea şi de astădată cu superficialitatea şi dispreţul care caracterizează pe politicianii noştri ordecâteori sunt chemaţi să soluţioneze o problemă de natură spirituală.

Intr'adevăr nici o pricină serioasă, nici un interes superior nu se opunea şi nu se opune întregirii eparhiilor vacante. Dimpotrivă: toate motivele, de ordin legal, bisericesc, cultural şi politic cereau ca aceste eparhii să-şi primească titularii lor la timp — pentruca viaţa sufletească a credincioşilor să nu se distrame prin interegnul episcopal de prea lungă durată.

Şi totuşi, guvernul — în loc să respecte pur şi simplu legea, pe care, dacă nu ne înşelăm, a jurat — ridică discret flamura gândului de a schimba

această lege, stârnind în felul acesta agitaţii şi frământări în mijlocul credincioşilor sătui până'n gât de efectele dezastruoase ale sportului legislativ în care se complac cârmuitorii noştri vremelnici.

Dar credeţi că se cere modificarea Statutului de organizare a Bisericii ortodoxe române din motive de ordin bisericesc? Doamne fereşte! Sunt la mijloc interesele meschine ale oamenilor veacului acestuia! Unii, mai „diplomaţi", trag cu ochiul numai fără să-şi explice gândul — româneşte. Alţii, mai sinceri, şi-l mărturisesc: Cică actualii membrii ai Congresului naţional bisericesc — în majoritatea lor — ar avea o anumită culoare politică, prea puţin naţional-ţărănistă, fapt care ar prejudeca rezultatul unor alegeri episcopale. De aceea se vântură ideea modificării legii sau a disolvării adunărilor eparhiale şi implicit a congresului [parc'ar fi vorba de-un consiliu comunal!] şi a unor nouă alegeri, pentruca din noile urne să iasă eventual un congres de altă culoare politică.

Ei bine, acest joc al politicei frivole este inadmisibil în Biserică, fiindcă este de-a dreptul criminal. Este inadmisibilă frivolitatea cu care guvernanţii noştri vor să pună modificarea legii bisericeşti în funcţie de efemerele lor interese politice. Deaceea, împotriva ei protestăm cu toată tăria conştiinţei noastre bisericeşti.

Biserica ortodoxă este instituţia sfântă cu rânduielile sale zidite pe principiile neperitoare ale Evangheliei. Nici legile care-i încadrează viaţa administrativă externă nu şi le schimbă în fiecare an, după uzanţele statului modern [românesc]. Legea de organizare a Bisericii noastre n'o fi ea *desăvârşit* de „bună şi sfântă şi dreaptă"; ea îşi va da însă rodurile sale bune, dacă oamenii chemaţi s'o aplice o vor aplica sincer şi nu cu gânduri ascunse, străine, sau chiar potrivnice marilor interese ale poporului credincios.

Dar simultan cu protestul pe care-l îndreptăm împotriva uneltirilor factorilor politici, să ni se dea

voie să regretăm măcar, că se găsesc cercuri preoţeşti, cari în loc să ceară energic pur şi simplu respectarea legii şi întregirea eparhiilor vacante în terminul legal, cer şi ele modificarea acestei legi în sensul care ar leza profund însuşi principiul central al organizării noastre bisericeşti: autonomia. Ori apoi, când nu fac acest lucru, pretind ca viitorul, sau viitorii episcopi ai Ardealului, să fie din Vechiul Regat, pentrucă „Ardealul a trimis destui vlădici pe seama eparhiilor regăţene".

Am mai spus-o şi spunem: Ardealul n'a „trimis" nicăiri nici un vlădică. Episcopii de origină ardeleană cari păstoresc eparhii din Vechiul Regat nu au fost „trimişi", ci aleşi în vârtutea legii existente, de Colegiul electoral. Nu e deci cazul de a *pretinde* o reciprocitate. De altfel circulaţia valorilor e liberă în Biserică, chiar şi când e vorba de alegeri episcopale. Colegiul electoral n'are decât să aleagă pe seama eparhiilor vacante din Ardeal episcopi din Vechiul Regat. Fireşte, dacă crede că acest lucru este şi folositor — nu numai aşa, de dragul reciprocităţii...

Evident, nici prin gând nu ne trece să facem răspunzători pentru întârzierea întregirii eparhiilor vacante în primul rând pe oamenii Bisericii, cari — în legătură cu această chestiune — găsesc de cuviinţă să discute în presă oportunitatea modificării legii bisericeşti. Marii vinovaţi sunt conducătorii politici, toţi câţi s'au perindat pela conducerea ţării dela văduvirea eparhiilor de Huşi şi Ismail încoace, miniştrii, cari dupăce şi-au bătut joc de preoţime martirizându-o cu ofense aduse dela tribuna camerii şi cu nesfârşita serie de curbe la salarul ei astăzi aproape inexistent, ţin cu orice preţ să-şi bată joc şi de sufletul credincioşilor, refuzându-le pe conducătorii lor duhovniceşti, pe episcopi.

*Ei* sunt marii vinovaţi, cari din dispreţ faţă de Biserica neamului care nu vrea să se pună în slujba meschinelor lor interese şi dintr'o complectă opacitate faţă de înaltul rost al Bisericii ca purtă-

toare a steagului idealist în mijlocul poporului, au călcat legea pe care aveau datoria s'o respecte.

Fireşte, motivele de mai sus, fiindcă erau ruşinoase, au fost iscusit mascate în ochii ţării, cu paravanul economiilor bugetare. S'a spus anume: „N'avem bani, prin urmare nu putem dispune întregirea eparhiilor vacante". Şi ceice pronunţau acest refren — dând din umeri cu vădită ipocrizie — aveau pretenţia să fie crezuţi pe cuvânt. — Nu sunt bani pentru Biserică, dar sunt pentru plimbările pe cât de sterile pe-atât de costisitoare ale favoriţilor regimului; nu sunt bani pentru Biserică, dar se găsesc pentru cursele de cai; nu sunt bani pentru Biserică, dar se găsesc destui pentru demonstraţiile politice cu cari conducătorii noştri zăpăcesc şi anarhizează lumea dela sate; nu sunt bani pentru Biserică, dar sunt atunci când e vorba să umple buzunarele fără fund ale „romimanilor" şi „palaelibuşilor" lui Seletzky![1] Ei, bine, scandalul acesta trebue să înceteze! Şi dacă până acum nu s'a zugrăvit în parlamentul ţării această realitate tristă, potrivită să prefaţeze o epocă de anarhie [culoarea anarhiei nu importă!], gestul trebue făcut cât mai grabnic şi cât mai răspicat, pentruca lumea să se desmeticească până nu e prea târziu. Şi Preasfinţiţii membrii ai Sfântului Sinod, împreună cu parlamentarii membri ai Congresului naţional-bisericesc, au în primul rând cuvântul. Căci e deadreptul revoltător, ca o instituţie de importanţa Bisericii ortodoxe să fie tratată cu atâta uşurinţă şi dispreţ din partea cârmuitorilor noştri politici.



Iar până la deschiderea parlamentului, forul în drept să convoace colegiul electoral chemat să desemneze pe noii episcopi ai eparhiilor văduvite, pentruca situaţia păgubitoare pentru viaţa duhovni-

[1] Ah, dacă ar fi vorba de întregirea sau chiar de înfiinţarea vre-unei eparhii minoritare, cât de repede ar merge treaba şi cât de repede s'ar găsi banii necesari în vistieria statului! Fiindcă Bisericile minoritare nu sunt „dominante" [citeşte: dominate!] şi — respectându-li-se autonomia din partea statului — ele-şi pot orândui treburile nestingherite de nimeni.

cească a acestor eparhii să se curme cu un ceas mai de vreme.

Pretindem acest lucru în primul rând în interesul eparhiei Caransebeşului — cu o situaţie specială şi prin faptul, că titularul acestei eparhii are sarcina de a păstorì şi pe fraţii noştri rămaşi în Banatul jugoslav. Altfel, dacă factorii politici vor continua să nesocotească Statutul de organizare al Bisericii noastre şi interesele duhovniceşti ale credincioşilor ei din cel mai primejduit colţ al ţării, Mitropolia Ardealului — întrucât e direct interesată — se va vedea silită să-şi facă datoria. Ea se va vedea constrânsă — chiar împotriva celorce cred că Biserica neamului este o moşie politică — să-şi convoace Congresul şi să ia măsurile necesare pentru alegerea noului episcop al Caransebeşului.

Statul nu are nici un interes să împingă lucrurile până la această soluţie. Şi guvernanţii, cari întâmplător reprezintă Statul, şi mai puţin. Dacă totuşi ţin s'o vadă şi pe asta — o vor vedea. Fiindcă interesele Bisericii şi ale neamului trebue să primeze.

Prof. NICOLAE COLAN

# LĂMURIRI NOUĂ PRIVITOARE LA REVOLUȚIA LUI HORIA

(Urmare)

Al doilea care merge în persoană să liniștească poporul înfuriat e însuși părintele sufletesc al Românilor ortodocși: episcopul Nichitici, însoțit de secretarul său brașoveanu Dimitrie Eustatievici, care studiase în Chievul Rusiei și ajunse pe urmă director al școalelor neunite din principatul Ardealului.[1] In 11 Noemvrie sosește în Miercurea, unde se adunase multă lume, fiind târg de țară. In două locuri cetește poporului patenta guvernului pentru pace și îi spune să nu dea nici o credință afirmațiilor revoluționarilor, căci sunt cuvinte deșerte fără temeiu. Tot astfel grăi și în Alba-Iulia unde mulțimea satelor venise la târgul săptămânal. Intors la Sebeș, unde poposea comisarul Bruckenthal, dă o nouă circulară, în 16 Noemvrie către protopopi în care zice într'altele:



„Horia, căpetenia rebelișilor, nu încetează a face răutate și minciuni cari sunt împotriva lui Dumnezeu și Impăratului și împotriva legii și bisericii și blagosloveniei vlădicești. Deci noi cu numele împăratului poruncim, că nici un român să nu îndrăznească a asculta minciunile lui Horia, nici să meargă la el, nici la adunarea lui, nici să dea ajutor lui, nici oamenilor lui, nici pe ascuns nici în arătare".[2] Unii protopopi ca Iosif Adamovici din Abrud cercetează satele din jurul Abrudului și valea Arieșului, preoții: popa Gheorghe din Băcia pe valea Streiului, popa Solomon din Vișca în jurul Iliei de pe Mureș, încearcă să potolească spiritele revoltate, și în parte

[1] Ibid., p. 165.

[2] Ibid., p. 278.

reuşesc fiind oameni cu influenţă.[1] Astfel ni se spune într'un ziar francez contemporan, probabil *Gazette de France* din 1785, că: „Un preot luminat, anume Adamovici, dete un preafrumos exemplu colegilor şi credincioşilor săi. Capii resculaţilor voiau să-l tragă pe partea lor sub pretext că Impăratul ar fi poruncit exterminarea nobilimii ungare. Acest preot demn le-a răspuns: „Eu nu am asemenea ordine dela superiorul meu, nici verbal, nici scris. Eu ştiu că Impăratul e un principe prea uman, pentru a crede că el a dat asemenea ordine. Presupunând chiar, că intenţiunea Impăratului a fost de a vă ajuta, îmi este imposibil a crede că va însărcinat cu ordine aşa sângeroase, care sunt diametral opuse religiunii şi caracterului său uman. Fără a asculta mai mult propunerile voastre, vă declar, că nici eu, nici parohienii mei nu vor contribui cu nimic la izbânda planurilor voastre". Impăratul fiind informat despre purtarea acestui preot a ordonat comisarului imperial ca să-i remită o decoraţie de aur cu chipul său împărătesc.[2]

Iar preotul Gavril Ighian — pe urmă protopop la Zlagna şi candidat de episcop la 1846, — din Baia de Criş [= Ofenbaia] a liniştit aici poporul de n'a distrus clădirile oficiale ale domeniului fiscal, a scăpat viaţa şpanului Daniel Horetsim şi a familiei sale, care-i dă în 26 Martie 1787 un act de recunoaştere, aprobat la 1817 de un alt slujbaş al minelor de acolo.[3] Alţii, ca protopopii din Trestia şi Hondol, am văzut ce pot face şi cum respund vlădicului lor.[4]

---

[1] Ibid., p. 278. — Un alt preot grăniţeresc din Băcia: Mihai e arestat în Noemvrie 1784 în temniţa din Hunedoara împreună cu popa Dumitru din Cinciş. Ibid., p. 195 n. 1.

[2] Tezaur de monumente istorice pentru România, III Bucureşti, 1864 pg 364.

[3] Revista „Transilvania", XIII, Sibiu, 1882, pg. 32.

[4] Ibid., p. 371 n. 1. — Comisarul M. Bruckenthal, în raportul său 27 Noemvrie 1784 scuză pe episcopul Nichitici, că n'a mers mai de vreme în mijlocul răsculaţilor din Zarand, dar se temea să nu cadă în vre-o cursă,

Din Sebeş episcopul trece la Orăştie, apoi la Deva, unde în aceste oraşe adună din fiecare sat preotul şi 2—3 oameni, cărora le cuvântează să asculte de poruncile guvernului şi să-şi îndeplinească obligaţiile iobăgeşti. Preoţii recalcitranţi şi bănuiţi armata să-i aresteze. La cererea vicecomitelui şi a nobililor din jud. Hunedoara trimite la comisarul Bruckenthal din Sebeş pe protopopul Ion Popovici din Hondol, fost vicar episcopesc şi contra candidatul lui Nichitici, să-l ţină acolo, până se va suprima revoluţia, fiindcă nu-i om de încredere.

Episcopul Nichitici din Orăştie adresează protopopilor săi încă o circulară [19 Noemvrie]:

„Pentruca datoria fieşte-căruia preot totdeauna şi mai vârtos în post, a petrece în parohia sa şi a îngriji pentru mântuirea sufletului său şi a poporenilor săi, cu pocăinţe şi cu fapte bune, îndreptând viaţa sa şi a poporenilor săi, pentru aceea poruncim tuturor protopopilor şi preoţilor din toate satele, singur mergând vestească preoţilor, ca să păzească parohia sa, învăţând norodul, ca să fie în linişte, în pace, în fapte bune creştine, întru ascultarea poruncilor guvernului şi domnilor săi, păzindu-se de tot răul, de umblarea încoace şi încolo, de întâlnirea cu alţi preoţi şi de vorbiri fără de treabă. Şi aşa făcând vor avea mila dela guvern. Impăratul porunceşte în 22 Noemvrie [st. n.], ca protopopul şi preotul să nu îndrăznească a face soboare, nici adunări, fără ştirea guvernului şi varmeghiei. Şi a noastră această învăţătură tot preotul să-o puie în protocolul lui şi să împlinească aşa“.[1]

Aşteptând înzadar să li se satisfacă cererile atât de juste, după armistiţiile dela Tibru şi Brad al lui Molnar, revoluţionarii înşelaţi încep să se mişte

puse la cale de fostul vicar şi contra candidat la episcopie, protopopul Ion Popovici, cu care episcopul trăia în relaţii încordate cf. Archiv für siebenbürgische Landeskunde, Sibiu, 1904 p. 750; — vezi raportul protopopului Sânsian către episcopul [din 21 Noemvrie st. v.] despre luptele lui Crişan cu Stoianovici in Zarand. Densuşianu, o. c., p. 381 n. 1.

[1] Puşcariu, Documente pentru limbă şi istorie, I, Sibiu, 1889, p. 60, no. 8.

din nou. Nobilii însă câştigară timp şi se înarmară bine, astfel că baronul Preisz putea, în 27 Noemvrie st. n., anunţa guvernul că armata începe atacul contra resculaţilor. Lângă fiecare trupă de ofensivă s'a ataşat câte 1—2 preoţi, cu menirea ca să vorbească poporului să depună armele şi ţeranii să se ducă liniştiţi la vetrele lor. Spre îndeplinirea datoriei lor li se dă preoţilor din partea lui Nichitici instrucţiunile de mai jos:

„Aceşti preoţi datori vor fi a se lipi sau a se lega de comandele milităreşti, şi când aceştia vor nemeri pe adunate turme a rebelişilor şi se vor pune în rând de apărare, atunci preotul să se puie înaintea oştilor milităreşti, şi să dee înaintea rebelişilor primejdia cea netrecută întru care se află... şi cu tot chipul, care se poate, să-i îndemneze spre plecăciune şi să-i aducă la pace. El n'are putere să făgăduiască ceva lor. Fără numai aceste: că dacă ar urma ei la toate acelea, care le va spune lor ofiţerii lor dela comandă, precum ei milă şi iertăciune să nădăjduiască, într'alt chip prea grea cumpliciune vor simţi. Din aceasta poate, că rebelişii vor arăta plecăciune, atunci ofiţerul dela comandă să facă, ce s'a rânduit de slăvitul Generalat. Dară de cumva rebelişii vor arăta împotrivire atunci preotul cu glas deschis şi pe înţeles să spuie, precum ar fi ei oameni de nu se pot îndrepta, care au trecut cu vederea multe sfaturi şi îndreptări, şi au lepădat iertarea şi bunătatea, ce s'au fost dăruit lor, şi nenorocirea, care ar veni peste ei, pe copii lor şi pe muierile lor, singuri ei fiind pricina lor şi să o socotească, şi înaintea feţei lui Dumnezeu vor da grea seamă şi răspuns pentru toată picătura de sânge, care se va fi vărsat pentru împotrivirea şi neascultarea lor, şi după ce şi aceasta se va face şi tot nu se vor căi şi nu se vor pleca, atunci preotul să se dee îndărăptul ostaşilor şi să lase treaba sa".[1]

[1] Densuşianu, o. c., pp. 377—378. Horia scrie lui Nichitici din Albac în 12 Noemvrie 1784. Biblioteca Academiei Române, secţia mss. no. 383 f. 48—9.

Instrucţiunile acestea sunt date probabil din Deva, la începutul lui Decemvrie, când noile trupe ale vicecolonelului Kray plecau spre Brad.

Din Deva episcopul înaintează, însoţit de o trupă de 400 grăniţeri secui în Zarand, unde convocase la Ţebea poporul şi preoţi [4 Decemvrie st. n.] după slujba în biserică, Vlădica le vorbeşte să fie liniştiţi, să nu manifesteze contra armatei, ceace cei de faţă şi promit. Pacificându-se ţeranii din apusul Zarandului, episcopul se întoarce la Brad, unde o adunare de popor şi preoţi din 25 sate, primeşte cuvintele şefului bisericesc de mustrări şi promisiuni şi să linişteşte. Asemenea se petrece şi la Criscior, oamenii se potolesc şi se retrag în linişte la casele lor, aşteptând împlinirea celor promise de toţi ceice i-au cercetat în munţii lor aşa de serăciţi.[1]

In drum dela Brad la Abrud Vlădica se opreşte în satul Mihăleni şi de aici comunică poporului amnestia generală a împăratului, în 27 Noemvrie st. v., la care adaogă aceste cuvinte ale sale:[2] „Eu ca un arhipăstoriu al vostru părinteşte vă arăt şi vă învăţ precum milostiva împărăţie, au dat iertăciune tuturora, cari cu pace se vor întoarce la casele sale, şi comisie au rânduit după cum mai pe larg aţi înţeles din patenta crăiască a cărei original este la mine latineşte, iar cea românească este aceasta. Pentru aceasta iubiţii mei fii vă aşezaţi cu pace la ale voastre, şi puneţi jos şi lăsaţi armele. Eu aşa vă sfătuesc şi vă învăţ, ca să puteţi fi vrednici de mila aceasta mai sus zisă".

La Mihăleni ţăranii suferiră o înfrângere cu mari pierderi, fiindcă în timp ce urmau între ei şi între cei doi preoţi, trimişi de episcop, tratative de pace, ostaşii secui ai locotenentului Vajda şi colo-

---

[1] Densuşianu, o. c. pp. 386–7. Comuna Ţebea fiindcă nu participase la revoluţie e scutită de imposite pe 1 an, iar preotul de aici Ion Mariş e decorat cu medalia de aur şi i se mai dă un adaus la salar de 200 fl. pe an. Ibid., p. 480—1.

[2] Puşcariu, o. c., II, p. 304—5.

nelului Kray îi încunjurară şi într'o luptă desperată îi înving.[1]

In 9 Decemvrie Nichitici e în Abrud şi convoacă la adunare pe ţeranii şi preoţii din comunele vecine: Baia-albă, Bucium, Câmpeni, Cărpiniş, Cerniţa, Corna, Lupşa, Muntari, Roşia şi le comunica patenta de amnestie generală, sfătuindu-i să înceteze revoluţia. In 14 Decemvrie vlădica era tot în acest târg, căci vedem pe secretarul său Dim. Eustatievici că ia interogator preotului Avram din Uibăreşti, care fusese acuzat la Nichitici, că în cursul atacului din Ribiţa, el din turnul bisericii îndemna pe ţerani să lupte cu înverşunare contra nobililor asupritorii lor de veacuri.[2] Poporul se potoli în aceste părţi, iar la cei dela Câmpeni, cari încă persistau, Nichitici le trimite un preot pentru a-i hotărî la pace şi depunerea armelor.[3] Sosind o puternică oştire în munţi care nimicea orice rezistenţă, prin 15—16 Decemvrie Horia dete ordin ca oamenii din trupele sale să se retragă la casele lor şi, se decisă să plece la Impăratul din Viena pentru dreptatea şi libertatea neamului său, pe care cu toate imensele sacrificii de vieţi nu le putuse câştiga prin revoluţie.

In sânul poporului încetarea revoluţiei a produs o adâncă nemulţumire ştiind că răsbunarea nobililor unguri va fi cumplită. Preoţii români din ţinuturile Cetăţii-de-baltă [jud. Târnava-mică], al Făgăraşului colectează bani pentru a ajuta pe Horia în călătoria sa la Impăratul tuturor nădejdilor. Guvernul opreşte colecta, arestează preoţii complici şi ocupă milităreşte comunele unde s'au colectat.

Despre rolul preoţilor români în această acţiune de agitaţie şi continuare a luptelor consiliul de răsboiu ne spune:

---

[1] Densuşianu, o. c. p. 388—90.

[2] Ibid. p. 165 n. 1 şi p. 456.

[3] Ibid., p. 391 şi n. 1. In 11 Decemvrie episcopul scrie guvernatorului Samuil Bruckenthal, că a reuşit să liniştească în mai multe locuri pe cei resculaţi, dar se teme ca nu cumva excesele armatei să contribue la noi revolte. cf. Arhiv für siebenbürgische Landeskunde, 1904, p. 765.

„Prin aceasta iese la lumină o nouă probă, cât de mult s'a extins spiritul de revoluţiune şi cu deosebire, că preoţii încă lucră pentru scopul acesta. Trebuie aşadar să se ordoneze peste tot locul în ţară inspecţiunea cea mai constantă, cu deosebire asupra preoţilor şi îndată ce se va observa cea mai mică urmă de nemulţămire sau vre-un eveniment, ce poate să inspire griji, guvernul şi comanda generală să ne relateze imediat." [1]

Revoluţiunea a cuprins cea mai mare parte a judeţului, Hunedoara la care au participat încă aceşti 3 preoţi pe care îi mai cunoaştem din cei mulţi:

Popa Mihailă din Gelmar, care luase parte la devastarea curţii baronului Antoniu Orban din Binţinţ, a fost decapitat împreună cu 21 ţerani în 10 Nov. în oraşul Deva, unde mai căzuseră zeci de capete româneşti. [2] După armistiţiul dela Tibru, la finea lunei Noemvrie, la chemarea lui Crişan, ca Românii din nou să pună mâna pe arme, vedem pe popa unit Zaharie din Bretea că dă ordin ţeranilor să vie din fiecare casă câte un om înarmat la el, căci altfel casele lor vor fi prefăcute în cenuşă. [3]

Preotul din Sârbi [lângă Ilia] rescoală poporenii săi contra proprietarului ungur din acest sat Ladislau Götffy, — familia-i alungată, — el moare în urma bătăilor. [4]

Erau şi în acest judeţ preoţi de felul lui popa Todor din Galda-de-jos, cari credeau că datoria lor e să servească pe duşmanii seculari ai neamului lor, denunţându-i mişcările pentru libertate şi dreptate căci iată ce ne raportează, un nobil ungur din aceste părţi: Bajesdi Vitán Alexandru, în cărticica Csaták Hora követöjivel a Dévai mezőn, Pesta 1825, p. 5—6 zice: „In 5 Noemvrie 1784 des de dimineaţă a intrat

[1] Densuşianu, o. c., pp. 398—99 şi n 1.

[2] Densuşianu, o. c., p. 189 şi n. 1.

[3] Ibid., p. 368.

[4] C. Mátisfalvi Götffy Borbála, Hóra pórhada, Pesta, 1823, pag. 46, 68—9. — La popa Ioan Florea din Briznic se refugiază, în toamna a. 1784 nobilul ungur din Ilia: Ribiczey. Ibid., p. 58.

la mine în Chitid, — ca la primpretorul din acest sat, reşedinţă cercuală, — protopopul unit din Săcelul Streiului [lângă Haţeg] popa Iuon,[1] care după cuvenita salutare, spune aceasta noutate îngrozitoare:

„Dragă Dle Primpretor! De multeori am avut norocul să vă comunic înainte de asta veşti de bucurie, dar acum vă aduc cea mai neplăcută şi cred, că la auzul celor spuse vă vor ţiuì amândouă urechile. In comitatul Zarandului Românul asasin cu numele Horia a ademenit pe hoţii de Români aderenţi de ai lui şi în 1 a acestei luni s'au răsculat contra nobililor unguri şi de atunci fără consideraţie şi milă îi chinuie, îi toacă în cap, îi omoară, locuinţele şi alte edificii, precum bucatele, fânul şi paiele lor le ard şi le pustiesc, buţile cu vin şi rachiu le sparg, şi orice fel de avere mobilă e furată şi predată în mod hoţesc. Peste Mureş totul au prefăcut în cenuşă, fâcându-le una cu pământul. Şi acum se duc cu mare mulţime spre Alba-Iulia". După aceste cuvinte cinstitul popă, luându-şi rămas bun, a părăsit casa mea".

In urma acestor vorbe Vitán pleacă îndată la Deva şi acolo luptă, omorând mai mulţi Români din gloata lui Horia care venise contra Devei, cum însuşi ne spune amănunţit în broşura sa.

Mişcarea din Zarand şi Hunedoara s'a strecurat prin ţinutul Halmagiului şi valea Mureşului, şi a cucerit judeţul Arad spre spaima nobililor. Incă în an. 1782—83 se observă aici în masele ţeranilor adânci nemulţumiri pentru neomenoasele exploatări ale proprietarilor unguri. Agitaţia poporului din mai multe sate era alimentată de un preot „străin", care îi îndemna să treacă în Bănat, unde ca noi colonişti, situaţia lor materială va fi cu mult mai uşoară şi mai bună.[2]

[1] Preotul ortodox din acest sat: Dimitrie Popovici, care trăia atunci, fusese sfinţit în Ţara Românească la an. 1760, cf. studiul meu, Relaţiile Bisericii ort. din Ardeal cu Principatele române, Sibiu, 1928, p. 52.

[2] Márki S., Aradvármegye és Aradváros története II, Arad, 1895, pp. 423.

Vre-o 20 de ţerani sub conducerea lui Petru Buci şi Urs Ribiţa în 27 Iulie dimineaţa 1784 răpesc pe subprefectul jud. Arad, Andreiu Forray, din castelul său din Şăbârşin şi-l duc în munţi, odihnind o noapte la popa din Gurahonţ, apoi trecând spre siguranţă în satul Dumbrăviţa din dreapta râului Crişul alb. Ţeranii au cerut graţiarea lor în schimbul eliberării lui Forray. Conducerea judeţului a şi exoperat-o şi s'au grăbit s'o comunice celor pe care-i privea. Misiunea aceasta foarte periculoasă a fost încredinţată episcopului ortodox din Arad, Petru Petrovici, sârb de neam, care însoţit de secretarul său Pavel Vandalic şi protopopul ortodox din Arad Petru Garsici şi 3 funcţionari, soseşte în 31 Iulie în Dumbrăviţa, unde în biserică le comunica diploma de amnestie şi că pentru devastările din Ribiţa nu vor suferi nimic. Ţeranii eliberează pe Forray, şi vre-o trei depun armele, opt sunt numai amnestiaţi, şi unul înfuriat, neavând nici o încredere în iertarea „domnilor", trage cu puşca asupra episcopului care nu era de neamul lor. După câteva zile numai soseşte diploma împărătească de graţiere a celor 21 de ţerani, cari răpiseră pe Forray. Protopopul Gersici îi adună pe toţi în noua biserică ortodoxă din Boroşineu şi le face cunoscută mila împărătească spre marea lor bucurie, prezentându-se toţi în 14 August la prefectura din Arad unde depun jurământul de credinţă în faţa protopopului şi autorităţilor judeţene.[1]

In Noemvrie revoluţiunea e în toiul ei şi în jud. Arad. Intre cei care au participat la devastarea şi arderea castelului din Petriş al lui Gheorghe Salbek sunt acuzaţi şi popa din Zam şi popa Gh. Bucşa din Burjuc, veniţi din jud. Hunedoara.[2] Ni se spune că preoţii de pe amvon agitau poporul. Protopopul Atanasie Roşu din Şebiş, preoţii: din Aldeşti şi Nicolae Popovici din Boroşinău îndemnau

[1] Ibid., II, pp. 425—430 şi n. 1.

[2] Márki, o. c., II, p. 434.

pe ungurii reformaţi să treacă la legea ortodoxă, căci astfel îi vor mântui de răsbunarea ţeranilor.[1] In vremea când glasul funcţionarilor judeţeni nu era ascultat de nimeni, o parte din preoţi cu episcopul Petrovici, străbătând satele până prin Halmagiu, au contribuit foarte mult la liniştirea spiritelor revoltate, „luminând poporul despre rătăcirea în care se află". Vice-colonelul br. Petraş arestează pe câţiva preoţi cari au fost amestecaţi în revoluţie, ca de ex. pe cei din: Aldeşti, Galsa, Slatina, Târnova, prota din Şebiş, şi unul din ţinutul Butinului.[2] Popa Gheorghe din Corbeşti, pentrucă a primit odoarele sfinte din biserica ungurească din Săvârşin prădată se condamnă la tăierea capului.[3]

Funcţionarii judeţului avea o ură neîmpăcată faţă de preoţii români în general şi îndeosebi faţă de cei cari au luat parte la revoluţie şi voiau cu orice preţ ca pedeapsa lor să fie cât mai nemiloasă. Consiliul locţiitor mai precaut a decis ca aproape toţi preoţii citaţi mai sus pe garanţia episcopului Petrovici să fie puşi în libertate.[4] Insuşi Impăratul Iosif, suflet bun şi tolerant, amnestiază pe toţi preoţii din acest judeţ cari au participat cu fapta sau cu sfatul la revoluţie, dar a poruncit ca episcopul să-i mustre foarte aspru.[5]

Cei doi preoţi din Zam şi Burjuc au fost trimişi pentru pedeapsă, la subprefectul jud. Hunedoara Alexiu Nopcea de care depindeau oficial.[6]

[Va urma] ŞTEFAN METEŞ

[1] Ibid., p. 438; Densuşianu, o. c., p. 228.
[2] Márki, o. c. p. 438.
[3] Densuşianu, o. c., p. 326.
[4] Márki, o. c., p. 444.
[5] Ibid., p. 445.
[6] Ibid., p. 444.

# BISERICA PROTESTANTĂ ÎN GERMANIA LUI HITLER.

Mişcarea naţional-socialistă este atât de puternică şi atât de covârşitoare, cum nu s'a mai pomenit în istoria Germaniei. Nu e mirare deci, că acest duh nou a pătruns „şi toate cele din lăuntru" ale poporului german, prin urmare şi biserica. Ea stă în mijlocul naţiunii şi fiii naţiunii sunt fiii bisericii. Prin urmare în mod firesc s'a ivit în cele mai largi cercuri ale poporului dorul după o înoire în cele bisericeşti, pentrucă după cuvintele episcopului de Saxonia: „Intre birerică, stat şi naţiune trebue să existe cea mai desăvârşită armonie. Biserica lui Isus Hristos pentru poporul nostru şi poporul nostru pentru Isus Hristos. Svastica nu va înlocui niciodată crucea lui Hristos, dar aceste două sunt strâns legate una de alta, ca poporul de biserica sa".



A fost dorinţa tuturor, ca biserica să ţină pas cu timpul, să înţeleagă chemarea momentului. Cine a privit ceva mai adânc, a putut observa *mai demult* în domeniul teologiei şi în alte cercuri serioase, cât de puternic se simte necesitatea unei înoiri religioase. Actuala mişcare bisericească n'a făcut altceva decât a ajutat să izbucnească în flacări un foc ce ardea în ascuns.

In timpul din urmă s'a deslănţuit o luptă destul de înverşunată şi pe teren bisericesc. Opera de unificare politică a trebuit încoronată cu unificarea bisericii evanghelice, care este biserica „Reich"-ului. Până acum existau în Germania 28 de confesiuni evanghelice. Acestea au devenit istorice, cele mai multe şi-au primit pecetea caracteristică provincială, au desfăşurat toate o frumoasă activitate, dar prin aceasta a suferit în mod vădit ideea unităţii. Şi reformatorul Luther a avut intenţia să creeze o sin-

gură biserică evanghelică pentru Germania, dar a fost împiedecat de principii de atunci.

Dorul după o unificare bisericească nu a dispărut nicicând. Aşa s'au făcut încercări în această direcţie după 1813, după 1870 şi după 1918, dar fără nici un rezultat. Abia acum s'a realizat acest vis. Şi împreună cu el s'a realizat mai mult. In aceasta unificare nu este vorba numai de o simplă inserare în statul naţional a tuturor organizaţiilor desbinate până acum, ci mai mult: se urmăreşte cu o perseverenţă cu adevărat germană apropierea tuturor de cele religioase.

In lunile trecute s'au făcut paşi însemnaţi în direcţia unificării. Ziua de 11 Iulie a devenit memorabilă prin publicarea nouei constituţii a bisericii evanghelice germane unificate. In fruntea constituţiei stau cuvintele sfântului apostol Pavel: „Un Domn, o credinţă, un botez, un singur Dumnezeu, Tată al tuturor". [Efes. IV. 4—6]. In această constituţie se evidenţiază mai înainte de toate principiul suprem al bisericii evanghelice, care este Evanghelia lui Hristos în lumina cea nouă a reformaţiunii. Impărţirea în biserici provinciale se menţine. In fruntea bisericii Reich-ului stă episcopul Reich-ului, asistat de un ministeriu spiritual, în care singuraticile biserici provinciale îşi trimit câte un reprezentant. Pe lângă acesta se va convoca odată sau de douăori pe an sinodul naţional-bisericesc evanghelic, care va fi compus din 60 de membri. In forma aceasta se realizează unificarea bisericească. Biserica se va îngriji de rezolvirea problemelor juridice, de germanii din străinătate şi de morala publică. Credinţa şi cultul singuraticilor biserici deasemenea rămân neatinse. In forma aceasta s'a ajuns la o soluţie favorabilă pentru toţi.

O mare greutate a provocat în săptămânile din urmă raportul dintre biserică şi stat. Dacă până acum statul faţă de biserică a avut o atitudine neutrală, ba adeseori chiar ostilă, Germania nouă aprobă creştinismul pozitiv şi sprijineşte în mod categoric

biserica. Pentruca să pătrundă mai repede duhul cel nou în biserică, în Prusia conservativă au fost numiţi o serie de comisari ai statului pentru biserică, dar au fost în curând revocaţi, observându-se că un amestec de dinafară ar putea fi defavorabil pentru biserică. Statul a ajuns repede la convingerea, că biserica are nevoie de absolută libertate internă, de independenţă, de acea libertate pe care Hitler a promis-o bisericii în marea sa cuvântare din 11 Martie a. c.

Biserica din Saxonia a mers pe un drum mult mai norocos. Aici ministrul de interne s'a amestecat numai odată în chestiunile bisericeşti, atunci când în locul răposatului episcop a înzestrat cu toată puterea un om al bisericii, care să întroducă în biserică spiritul nou după principii bisericeşti. Dar conducerea bisericească din Saxonia a încercat un pas mai mult, anume păstrarea unei legături cu trecutul. Consistoriul vechiu a transmis Episcopului comisarial acea putere, pe care acesta abia mai târziu a primit-o dela stat. Această procedură a fost primită ca exemplară de către cercurile conducătoare din Berlin. Saxonia a evitat pericolul unui amestec din afară. Episcopul comisarial şi membrii noului guvern bisericesc au accentuat neîncetat că politica nu are voe să se amestece în propoveduirea evangheliei. Conducătorii noi garantează că această dorinţă de libertate a bisericii se va şi respecta totdeauna.

A treia problemă mare, care stă în strânsă legătură cu cele bisericeşti, este raportul naţiunii cu religia în Germania nouă. Până acum se părea că între popor şi biserică există o prăpastie regretabilă. Dar acum statul cel nou are un vădit caracter creştinesc, al cărui scop suprem este să dea cetăţenilor săi o temeinică creştere creştinească. Biserica are mână absolut liberă şi cel mai larg sprijin din partea statului pentru reîntronarea spiritului creştinesc considerat de Hitler ca prima condiţie pentru prosperarea Germaniei de mâne.

Biserica era ameninţată până acum de primejdia dezagregării în grupări, partide sau asociaţii, cari se duşmăneau neîncetat. Acum însă stăpâneşte neclintită idea unităţii. Conducerea nouă a bisericii de azi lucrează pe toate căile pentru încadrarea tuturor organizaţiunilor religioase în singurul organism puternic al bisericii naţionale, în care se va putea cultiva adevăratul spirit creştinesc şi naţional. Forţele subversive ale imoralităţii, ale minciunii, ale destrămării sunt combătute de biserică cu o energie fără seamăn. Hitler doreşte o biserică luptătoare, care îşi are rădăcinile ei adânc înfipte în mijlocul realităţii şi care în tot momentul este conştientă de chemarea sa vecinică. Fiii săi să fie luptători activi şi tari în credinţă. Programul mişcării religioase numite: „Deutsche Christen" [Creştini Germani] se rezumă la deviza: „Germania prin Hristos un popor al lui Dumnezeu" [Deutschland durch Christus ein Volk Gottes]. Să nu mai treacă nici un german cu nepăsare pe lângă biserică, ci să pătrundă toţi cu sufletul senin în sanctuarul strămoşilor. Prin noua educaţie religioasă obligatorie acum în toate şcolile se urmăreşte construirea unei punţi de legătură vitală între biserică şi popor, care va căuta şi va afla în biserică răspunsul satisfăcător la cele mai profunde întrebări ale vieţii. Pentruca spiritul creştinesc să poată pătrunde în mod covârşitor în toate păturile sociale, stârpind orice urmă a mişcării ateiste alimentată de social-democraţi şi comunişti, s'au înfiinţat o mulţime de instituţii de propagandă religioasă, cărora le stau la dispoziţie toate mijloacele necesare pentru o activitate rodnică.



Din experienţa funestă făcută sub regimurile precedente acest popor a învăţat, că o cultură fără Dumnezeu nu poate trăi, şi acum înţelege că a sosit momentul suprem pentru a construi prin religie temelia sănătoasă pentru prosperarea culturală şi naţională a Germaniei.

Dr. NICOLAE TERCHILĂ.

# ÎNCEPUTURILE NESTORIANISMULUI.

[Urmare].

## 5. ANATEMATISMELE LUI CIRIL.

Anatematismele[1] rezumă în mod foarte concis christologia lui Ciril, a cărei expunere detailată am văzut-o în epistola sinodală de mai sus. Nestorie trebuia să le iscălească, altfel era exclus din comunitatea celorlalte biserici. Acest lucru el nu l-a făcut, dupăcum vom vedea ceva mai târziu. Din cauza aceasta au izbucnit în jurul lor certe îndelungate şi discuţii subtile, cari le-au făcut renumite, mai întâi în istoria nestorianismului şi apoi şi într'a monofisitismului. Traducerea lor românească este următoarea:



I.

Dacă cineva nu mărturiseşte, că Emanuil este cu adevărat *Dumnezeu*, iar Sf. Fecioară pentru aceasta: Născătoare *de Dumnezeu* [căci a născut trupeşte pe Cuvântul lui Dumnezeu cel întrupat], să fie anatema.

II.

Dacă cineva nu mărturiseşte, că Cuvântul lui Dumnezeu-Tatăl s'a unit cu trupul după ipostas şi că Hristos este numai unul cu propriul său trup, acelaş adecă: Dumnezeu şi om *deodată*, să fie anatema.

III.

Dacă cineva despărţeşte, după unire, ipostasele în unicul Hristos, încopciindu-le numai cu legătura

[1] Migne, 77 col. 120—121.

demnităţii, adecă a autorităţii, sau a puterii şi nu mai vârtos prin legătura *unirii fizice*, să fie anatema.

IV.

Dacă cineva împarte expresiunile din scrierile evangelice şi apostolice, sau cele zise de către sfinţi cu privire la Hristos, sau cele zise de El despre sine însuşi — între *două persoane* sau ipostase şi le atribue pe unele omului considerat deosebit de Cuvântul lui Dumnezeu, iar pe altele, ca unele ce se cuvin lui Dumnezeu, numai Cuvântului lui Dumnezeu, să fie anatema.

V.

Dacă îndrăzneşte cineva să zică, cumcă Hristos este *om purtător de Dumnezeu* şi nu mai vârtos că este Dumnezeu adevărat, ca Fiu unic şi natural — întrucât „Cuvântul trup s'a făcut"[1] şi „s'a împărtăşit întru toate asemenea nouă sângelui şi trupului"[2] — să fie anatema.



VI.

Dacă îndrăzneşte cineva să zică, cumcă Cuvântul lui Dumnezeu-Tatăl este *Dumnezeul* sau *Stăpânul* lui Hristos şi nu-l mărturiseşte mai vârtos pe unul şi acelaş: şi Dumnezeu şi om *deodată*, întrucât după Scripturi „Cuvântul trup s'a făcut",[3] să fie anatema

VII.

Dacă cineva zice, că Isus ca om a lucrat sub influinţa Dumnezeu-Cuvântului şi că a fost înconjurat cu mărirea celui Unul-Născut ca un altul, care există *deosebit* de El, să fie anatema.

VIII.

Dacă va îndrăzni cineva să zică, cumcă omul cel luat trebue *împreună*-adorat cu Dumnezeu-Cu-

---

[1] Ioan, $1_{14}$. [2] Evrei, $2_{14}$. [3] Ioan, $1_{14}$.

vântul şi *împreună*-mărit şi *împreună*-numit Dumnezeu, ca un altul [căci σὺν, pururea adăogat ne sileşte să înţelegem aceasta], şi nu cinsteşte mai vârtos cu *o singură închinare* pe Emanuil şi nu-i înalţă o singură doxologie, deoarece „Cuvântul trup s'a făcut“,[1] să fie anatema.

IX.

Dacă cineva zice, că Domnul Isus Hristos cel unic a fost preamărit de Duhul, în sensul că puterea cea folosită [spre aceasta] ar fi fost una *străină* şi nu cea din El şi că a luat dela El [dela Duhul] puterea de-a lucra împotriva duhurilor necurate şi de-a face între oameni semnele cele dumnezeeşti şi nu mai vârtos, că propriul său Duh este cel prin care a lucrat semnele dumnezeeşti, să fie anatema.

X.



Dumnezeeasca Scriptură zice, că Hristos s'a făcut arhiereu şi apostol al mărturisirii noastre[2] şi că s'a adus pe Sine pentru noi întru miros de bună mireasmă lui Dumnezeu şi Tatălui.[3] Deci dacă zice cineva, că nu însuşi Cuvântul lui Dumnezeu s'a făcut arhiereu şi apostol al nostru — când s'a făcut trup şi om asemenea nouă — ci un alt om din femeie, *deosebit* de El; sau dacă zice cineva, că şi pentru Sine s'a adus jertfă şi nu mai vârtos pentru noi singuri [căci Celce n'a cunoscut păcatul, n'a avut lipsă de jertfă], să fie anatema.

XI.

Dacă cineva nu mărturiseşte, că trupul Domnului este *făcător de viaţă* şi *propriu* al Cuvântului lui Dumnezeu-Tatăl, ci zice că este al altuia oarecare afară de El, împreunat cu El după demnitate, adecă ca şi unul care a avut numai locuirea divină, şi nu-i mai vârtos de viaţă făcător precum am zis,

[1] Ioan, $1_{14}$. [2] Evrei, $3_1$. [3] Efes. $5_2$.

fiindcă s'a făcut propriu al Cuvântului, care toate le poate însufleţi, să fie anatema.

XII.

Dacă cineva nu mărturiseşte, că Cuvântul lui Dumnezeu a pătimit *cu trupul* şi a fost răstignit cu trupul şi a gustat moartea cu trupul şi s'a făcut întâiu-născut din morţi, întrucât ca Dumnezeu este viaţă şi de viaţă făcător, să fie anatema.

## 6. ANALIZAREA ANATEMATISMELOR.

Epistola sinodală dimpreună cu anatematismele de mai sus au fost aduse la Constantinopol şi predate lui Nestorie în biserică într'o zi de Duminecă [7 Decemvrie 430], de către o delegaţiune constătătoare din episcopii Teopempt al Cabasei, Daniil al Dornei şi din preoţii Ptolomeu şi Macarie.[1] Nestorie nu numai că a refuzat să le iscălească, ci a răspuns imediat prin 12 contraanatematisme,[2] iar pe ale lui Ciril le-a trimis patriarhului Ioan al Antiohiei, care mai 'nainte îl îndemnase foarte călduros atât în numele său, cât şi al altor episcopi orientali[3] să primească terminul θεοτόκος, pentru a nu pricinui schismă în biserică. Ioan al Antiohiei, văzând starea cea nouă a lucrurilor, a adresat o epistolă episcopilor săi sufragani prin care le aduce la cunoştinţă, că Nestorie a primit în urma îndemnurilor sale terminul θεοτόκος şi că i-a trimis totodată nişte epistole al căror autor ar fi Ciril — ceeace el nu poate crede — şi cari sunt asemănătoare cu acelea pentru cari a fost condamnat Apolinarie. Dacă s'ar întâmpla ca acele capitole să circule prin vre-o eparhie să nu fie aprobate. Credinţa părinţitor să rămână curată.[4]

[1] Mihălcescu, o. c. pg. 47; Hefele-Leclercq, o. c. pg. 268, nota 1.

[2] Seeberg, o. c. pg. 236. Vezi traducerea lor latină la Loofs: Nestoriana. pg. 212—217, iar cea românească la I. Mihălcescu, o. c. pg. 49—51.

[3] Mansi, IV. col. 1061.

[4] Cf. Rehrman, o. c. pg. 112—113.

Prin aceasta lucrurile au luat o întorsătură nouă. Semnalul de luptă împotriva lui Ciril a fost dat şi în patriarhatul antiohian. In jurul anatematismelor s'a încins o bogată şi vehementă polemică. Ele au devenit obiectivul unor înverşunate atacuri din partea lui Andrei al Samosatei — care le-a combătut în numele tuturor episcopilor orientali — şi din partea lui Teodoret al Cirului, care a scris în numele său propriu.[1] Ambilor li s'a părut, că au descoperit în ele învăţătura lui Apolinarie. Se 'nţelege, că Ciril nu le-a rămas dator cu răspunsul. In două scrieri speciale a respins toate obiecţiunile adversarilor săi şi a apărat magistral doctrina ortodoxă în toată puritatea ei.[2]

Analizarea mai deaproape a anatematismelor, la care trecem acum, ne va arăta că Ciril n'a fost câtuşi de puţin apolinarist. Cel mult i se poate imputa, că a îmbrăcat adeseori doctrina ortodoxă în forme asemănătoare — ori câte odată chiar identice — cu cele apolinariste, aşa încât posibilitatea unei răstălmăciri n'a fost exclusă cu desăvârşire.

De dragul clarităţii voiu arăta la fiecare anatematismă în parte, mai întâi ideea ei centrală, apoi obiecţiunile mai importante făcute de adversari şi în urmă combaterea acestora de către Ciril. Anatematisma I apără legitimitatea titlului „Născătoare de Dumnezeu", cu care cinstesc dreptcredincioşii pe Fecioara Maria. Emanuil este Dumnezeu adevărat, pentrucă evangelistul comentând acest nume dat de Dumnezeu-Tatăl[3] zice, că el înseamnă „Cu noi Dumnezeu". Dar după cuvântul profetului Isaia[4] pe Emanuil avea să-l nască Fecioara. Prin urmare Fecioara Maria este Născătoare de Dumnezeu.

Logosul se numea — înainte de arătarea sa cu trup în lume —: Dumnezeu; după naşterea din Fecioara nu s'a mai numit numai Dumnezeu, ci

[1] Tixeront, o. c. vol. III. pg. 43.
[2] Migne, 76 col. 316—385 şi col. 385—452.
[3] Migne, 75 col. 1257.
[4] $7_{14}$.

„Dumnezeu cu noi", adecă Dumnezeu întrupat.[1] Fecioara Maria a născut pe Dumnezeu-Cuvântul „trupeşte". Aceasta înseamnă, că El „luând trup din Sf. Fecioară şi făcându-şi-L chiar din pântece al său propriu, a răbdat naşterea ca şi noi şi a ieşit ca om din femeie".[2]

La prima anatematismă Teodoret[3] a obiectat următoarele: Divinitatea cea imutabilă şi inconvertibilă nu este susceptibilă de transformare şi mutare. De aceea nici Cuvântul lui Dumnezeu n'a putut deveni trup, nu s'a putut preface în trup [εἰς σάρκα μεταβληθῆναι]. In pântecele Fecioarei n'a fost zemislit şi format în mod natural şi nici nu şi-a luat începutul existenţei [ἀρχὴν.... τοῦ εἶναι] Celce este mai înainte de veci şi Dumnezeu împreună închinat cu Tatăl, ci Acesta formându-şi sieşi templu în pântecele fecioresc, era împreună [συνῆν] cu cel plăsmuit şi născut. Pe Fecioara Maria o numim Născătoare de Dumnezeu nu pentrucă ar fi născut pe Dumnezeu în mod *natural*, ci fiindcă a născut pe omul *unit* cu Dumnezeu. Numele Emanuil ne arată, pe [omul] cel luat din noi pentru noi şi pe Dumnezeu Cuvântul celce l-a luat.

La observările lui Teodoret a mai adăugat una nouă Andrei al Samosatei.[4] El s'a legat de terminul „trupeşte", prin care Ciril caracterizase naşterea cea din Fecioara. I s'a părut, că acest termin vatămă prerogativa feciorei Mariei. Dacă Fecioara l-a născut pe Dumnezeu Cuvântul „trupeşte", atunci nu l-a mai născut ca Fecioară. Ce rost mai au în acest caz cuvintele[5]: „Duhul Sfânt va veni peste tine şi puterea Celui Prea Inalt te va umbri pe tine?"

Teodoret a presupus în obiecţiile sale ca neştiute lucruri prea elementare. De aceea Ciril îi răspunde[6] pe un ton cam ironic, că ştie şi el prea bine.

---

[1] Migne, 75 col. 516.
[2] Vezi mai sus epistola sinodului din Alexandria.
[3] Migne, 76 col. 392—393.
[4] Migne, 76 col. 317.
[5] Luca, $1_{35}$.
[6] Migne, 76 col. 396—397.

că natura divină cea inefabilă nu sufere nici umbră de schimbare. Dacă a zis, că Dumnezeu-Cuvântul s'a făcut trup, n'a înţeles prin aceasta, că ar fi avut loc vre-o amestecare, sau prefacere, sau schimbare a acelei naturi, ci numai că El şi-a unit în mod negrăit un trup având suflet raţional [ἡνῶσθαι... σώματι ψυχὴν ἔχοντι νοερὰν]. Fecioara n'a născut divinitatea goală, dar nici n'a născut numai un templu, care să aibă în el — caşi unul din sfinţi — pe Dumnezeu, căci în felul acesta El este chiar şi în noi, după cuvântul apostolului Paul.[1] Fecioara Maria este şi se numeşte Născătoare de Dumnezeu nu pentrucă „natura divină... ar avea începutul existenţei dela trup, ci... deoarece Dumnezeu-Cuvântul şi-a unit sieşi ipostatic natura umană şi a răbdat naşterea trupească din pântecele ei".[2]

Lui Andrei al Samosatei îi răspunde, că prin terminul „trupeşte" n'a voit să spună altceva decât, că Dumnezeu Cuvântul s'a născut „după trup". Dumnezeu şi Tatăl a născut pe Fiul în chip dumnezeesc. Deoarece însă tot ce se naşte din trup trup este, Fecioara trup fiind, a născut „trupeşte". Prin cuvântul „trupeşte" nu se ridică nici minunăţia naşterii şi nici nu se răstoarnă lucrarea Duhului Sfânt. Logosul — fiind Dumnezeu după natură — când s'a făcut trup, a ieşit [din Fecioara] în chip dumnezeesc, adecă aşa cum se cuvine celui ce este cu adevărat Dumnezeu. Singur El a avut de maică pe aceea care n'a ştiut de nuntă şi a păzit-o fecioară, pe cea care l-a născut după trup.[3]



Anatematisma II culminează în cuvintele „după ipostas", cari — în opoziţie cu dioprosopismul declarat al lui Nestorie — exprimă monoprosopismul în fiinţa lui Isus Hristos. Persoana cea unică a Dumnezeu-Cuvântului este subiectul purtător nu numai al naturii divine, ci şi al celei umane. De aceea

---

[1] I. Cor. $3_{16-17}$.
[2] Vezi epistola sinodului din Alexandria.
[3] Migne, 76 col. 321.

Hristos este numai „unul“ cu propriul său trup, El este deodată şi Dumnezeu şi om.

Teodoret se îndreaptă, în critica pe care o face acestei anatematisme,[1] împotriva cuvintelor ἕνωσις καθ'ὑπόστασιν. Credea, că ele au la bază ideea amestecării naturilor. Iată cuvintele lui: „Urmând dumnezeeştilor învăţături ale apostolilor, mărturisim „un“ Hristos şi pe acelaş îl numim — pentru unire — Dumnezeu şi om. Unirea după ipostas nu o cunoaştem de loc [παντάπασιν ἀγνοοῦμεν], fiind străină de sfintele Scripturi şi de părinţii, cari le-au explicat. Dacă prin unirea „după ipostas“ voieşte [Ciril] să spună, că prin ea s'a făcut amestecarea trupului şi a divinităţii, atunci îl contrazicem cu toată hotărîrea şi vom respinge blasfemia... Amestecarea ridică proprietatea fiecărei naturi. Ori, a zice aceasta despre Dumnezeu-Cuvântul şi despre cel născut din sămânţa lui David este cel mai absurd lucru“. Unirea după ipostas este superfluă [περιττή]. Ajunge dacă zicem simplu „unire“, căci ea arată şi proprietăţile naturilor şi ne învaţă să adorăm şi pe „un“ Hristos.

Dela Andrei al Samosatei nu ne-a rămas nici o critică la această anatematismă. De asemenea ne lipseşte orice critică şi la anatematismele V şi VI. După părerea lui P. Mahé, care-i foarte probabilă,[2] aici avem de-a face cu lacune de ale manuscriptului.

Ciril arată în răspunsul său, că a folosit aceste cuvinte constrâns de lupta dusă împotriva lui Nestorie, care nega pretutindeni naşterea cea după trup a Dumnezeu-Cuvântului şi admitea numai o unitate a demnităţilor. Unirea după ipostas nu înseamnă nimic altceva decât, că însuşi Cuvântul s'a unit într'adevăr [κατὰ ἀλήθειαν] cu natura umană, fără vre-o prefacere ori amestecare şi că Hristos este „unul“, acelaş adecă Dumnezeu şi om.

[1] Migne, 76 col. 400.

[2] Hefele-Leclercq, o. c. pg. 270 nota 1.

Anatematisma a III loveşte nestorianismul chiar la rădăcina lui. Ea combate uniunea morală [συνάφεια] dintre cele două naturi şi postulează în locul ei una naturală, sau fizică. Prin faptul, că Nestorie a lăsat ca cele două naturi să subsiste şi după unirea lor, nu numai în persoana unirii, ci şi în persoanele lor naturale, el a împărţit pe Isus Hristos cel „unul" în două şi a exclus posibilitatea oricărei uniri a naturilor, afară de cea morală. Ciril a dat unirii celor două naturi atributul de naturală, sau fizică, numai pentru a respinge unirea mult prea slobodă a lui Nestorie [1] şi pentru a arăta în acelaş timp realitatea, intimitatea şi adevărul ei, izvorîte cu stringenţă logică din admiterea unei singure persoane în Isus Hristos, aceea a Logosului.

Cele mai multe neplăceri le-a avut Ciril din pricina caracterizării unirii ca naturală, sau fizică. Teodoret a numit această anatematismă, chiar la începutul criticei sale „întunecată şi greu de înţeles". Natura — zice el — este ceva ce constrânge, ceva involuntar. Tot ce-i natural, ca foamea, setea, somnul, respiraţia, este în acelaş timp şi involuntar. De aceea dacă unirea „chipului lui Dumnezeu" şi a „chipului robului" a fost naturală, atunci ea a fost făcută sub presiunea unei necesităţi oarecare, iar nu din iubirea de oameni a Dumnezeu-Cuvântului; atunci legiuitorul tuturor a trebuit şi El să urmeze legilor cari constrâng... Dar apostolul Paul ne spune, că Dumnezeu-Cuvântul „S'a deşertat pe sine chipul robului luând". [2] Acest „s'a deşertat pe Sine" arată momentul voluntar al unirii. Iar dacă unirea a fost voluntară, atunci adausul cuvântului „naturală", este superfluu [περιττὴ τῆς φυσικῆς λέξεως ἡ προσθήκη]. [3]

Andrei al Samosatei învinueşte pe Ciril, că prin unirea naturală el adună naturile într'un singur ipostas, amestecându-le. Apoi scoate la iveală ca şi



[1] Migne, 76 col. 405 B.

[2] Fil. $2_7$.

[3] Migne 76 col. 401 şi 404.

Teodoret momentul necesităţii, care ar fi ascuns în ea. Dacă unirea-i naturală, unde mai este harul? Unde mai este misterul divin?[1]

Ciril le răspunde,[2] că prin unirea naturală n'a voit să spună decât, că Dumnezeu-Cuvântul s'a unit cu trupul sfânt însufleţit de un suflet raţional, dar nu numai relativ, ci cu adevărat [οὐ σχετικῶς, ἀλλὰ κατὰ ἀλήθειαν]. In ochii lui Ciril prin urmare „unirea naturală" şi „unirea după ipostas", cum este numită ea în anatematisma a doua, sunt sinonime. Pentruca să poată dovedi, că cuvântul „natural" are şi în sf. Scriptură însemnarea de „adevărat", Ciril se provoacă la apostolul Paul. In epistola către Efeseni stă scris: „Din fire [φύσει] eram fiii mâniei, ca şi ceilalţi".[3] Pentru orişicine este însă evident, că mânia divină nu există în mod natural şi că sensul cuvintelor „*din fire* eram fiii mâniei" este următorul: „Cu adevărat eram fiii mâniei".... Unirea naturală deşi ne-a dat pe Hristos cel „unul", nu implică nici o amestecare a naturilor.

Anatematisma IV răstoarnă teoria nestoriană despre comunicarea însuşirilor. In cadrul acesteia nu se putea vorbi b. o. despre naşterea, sau moartea, sau învierea Dumnezeu-Cuvântului. Precum se ştie baza indestructibilă a comunicării însuşirilor în Hristos o constitue persoana cea unică a Dumnezeu-Cuvântului, deoarece ea este deodată purtătoarea exclusivă a ambelor naturi şi ei i se atribue ca unui singur subiect toate acţiunile acestora. Ori, Nestorie admiţând şi *după* unire două persoane naturale pentru cele două naturi, nu mai putea vorbi despre o comunicare a însuşirilor în sensul strict al cuvântului. Comunicarea mijlocită de persoana unirii, pe care el a inventat-o, este o ficţiune, o caricaturizare a ei.

---

[1] Migne, 76 col. 325.

[2] Migne, 76 col. 328—332 şi 404—409.

[3] Ef. $2_3$.

Atât Teodoret,[1] cât şi Andrei[2] îl acuză pe Ciril, că prin această anatematismă favorizează erezia lui Arie şi a lui Eunomie.[3] Apoi analizează o mulţime de citate biblice cari cuprind lucruri proprii naturii umane şi sub pretextul, că împlinesc întocmai ceeace cere Ciril în anatematisma sa, le atribue nu persoanei, ci naturii divine a lui Hristos. Se 'nţelege, că aşa le-a fost apoi uşor să arate contrazicerile mari la care se ajunge, precum şi imposibilitatea de-a mai combate pe arieni.

In răspunsul său conceput într'o formă mai mult positivă decât polemică arată Ciril,[4] că este necesar a atribui şi cele omeneşti şi cele dumnezeeşti unei singure persoane, deoarece Domnul nostru Isus Hristos este unul [εἷς]. Precum este una credinţa în El şi unul botezul, aşa va fi numai una şi persoana. Unul şi acelaş fiind deodată Dumnezeu şi om, trebue să I se atribue, fără nici o cârtire, atât cele dumnezeeşti, cât şi cele omeneşti. Natura divină cea negrăită nu este întru nimic atinsă şi scurtată prin faptul, că i se atribue Logosului şi cele omeneşti. De asemenea nu este nici un motiv de a se îndoi de misterul iconomiei celei după trup dacă se zice, că rămânând El Dumnezeu, s'a făcut om ca şi noi... Deşertarea despre care vorbeşte apostolul Paul în epistola către Filipeni $2_{6-7}$, constă tocmai în aceea, că El prin „împropriere iconomică" îşi face de ale sale proprii şi cele omeneşti.

Obiectivul ananatematismei a V sunt cuvintele: *θεοφόρος ἄνθρωπος*. Nestorie le-a socotit pe bună dreptate de potrivite pentru a exprima în mod

[1] Migne, 76 col. 409, 412. [2] Migne, 76 col. 332, 333 şi 336.

[3] Arienii ziceau deoparte, că Logosul a luat la întrupare un trup neînsufleţit (ἄψυχον), iar pe de altă parte reduceau tot ce se spunea în Sf. Scriptură despre Hristos ca om [b. o. neştiinţa, mărginirea, supunerea, etc.] la persoana Logosului, pentruca să poată scoate în felul acesta un argument împotriva divinităţii sale. Cine nu ştie toate, cine-i mărginit şi supus, nu poate fi Dumnezeu.

[4] Migne, 76 col. 336—344 şi 413—417.

intuitiv unirea dintre cele două naturi, aşa cum o concepea el. Ele sunt întru toate în spiritul şcoalei antiohiene, care înţelegea întruparea ca o locuire, ca o inhabitare a Logosului în omul născut din Fecioara Maria. Pentru Ciril, Hristos nu este numai un om teofor, ci Dumnezeu adevărat, Fiul cel unic şi natural al lui Dumnezeu, care s'a făcut trup [1] şi s'a împărtăşit asemenea nouă trupului şi sângelui. [2]

În legătură cu această anatematismă Teodoret îi face lui Ciril două obiecţiuni, [3] una ipotetică şi alta positivă. Prima poate fi formulată astfel: Dacă prin cuvintele „Dumnezeu-Cuvântul s'a făcut trup" voieşte să spună, că el s'a *prefăcut* în trup, atunci trebue acuzat de impietate. Iar a doua este următoarea: El [Teodoret] nu renunţă la expresiunea „om teofor" — cum cere anatematisma — pentrucă ea a fost folosită de mulţi părinţi, dintre cari unul este şi marele Vasile, la care o întâlnim de două ori. [4] Hristos se numeşte om teofor, nu pentrucă ar avea harul numai în parte, ci pentrucă are unită în Sine întreaga divinitate a Fiului, după cuvântul apostolului Paul care zice „In el locuieşte toată plinirea dumnezeirii trupeşte." [5]

Răspunsul lui Ciril [6] la prima obiecţiune este în general cam pornit, pentrucă prin ea a fost constrâns să spună încăodată ceeace a mai spus de atâtea ori, şi anume, că natura divină şi incoruptibilă a Dumnezeu-Cuvântului nu s'a prefăcut nicidecum în trup. Nimeni nu este atât de nebun să creadă asemenea lucruri, de aceea Teodoret să înceteze de a-şi mai risipi puterile în muncă zădarnică.

Isus Hristos nu trebue numit „om teofor" — pentruca nu cumva să fie socotit ca unul dintre

---

[1] Ioan $1_{14}$.
[2] Evrei, $2_{14}$.
[3] Migne, 76 col. 419—420.
[4] Migne, 29 col. 468 şi 32 col. 969.
[5] Col. $2_{8-9}$.
[6] Migne, 76 col. 420—421.

sfinţi — ci mai vârtos Dumnezeu adevărat întrupat şi făcut om. Nu este tot atâta a zice, că Cuvântul s'a făcut trup, ori a crede că Dumnezeu locuieşte în om. Ce-i drept Domnul nostru Isus Hristos a numit odată propriul său trup „biserică“,[1] dar nu în înţelesul de locuire relativă, precum este ea şi în noi — prin Duhul Sfânt.

Anatematisma a VI respinge expresiunea: „Acelaş era şi prunc şi Stăpân al pruncului“,[2] pe care a folosit-o Nestorie într'una din cuvântările sale către poporul din Constantinopol.[3] Ea poate fi înţeleasă perfect din punctul de vedere al christologiei nestoriene, dar nicidecum din al celei ortodoxe — pentrucă implică o împărţire în două a lui Hristos. Numai presupunând, că atât pruncul cât şi Dumnezeu-Cuvântul există şi după unire fiecare în persoana sa proprie naturală se poate zice, că unul şi acelaş a fost deodată şi prunc şi Stăpân al pruncului. Nestorie numia pe Dumnezeu-Cuvântul deoparte prunc — în baza comunicării însuşirilor — iar de altă parte Stăpân al pruncului, în baza existenţei sale personale, deosebită de cea personală a pruncului.

Ciril referindu-se la expresiunea de mai sus zice, în epistola sinodală, cu multă dreptate, următoarele: „Pe Cuvântul lui Dumnezeu încă nu-l numim Dumnezeul sau Stăpânul lui Hristos, pentruca să nu tăiem în două pe Hristos cel „unul“... şi să cădem în crima blasfemiei, făcându-L pe El, Dumnezeul sau Stăpânul său propriu. Cuvântul lui Dumnezeu fiind unit cu trupul ipostatic... este Dumnezeu a toate şi stăpâneşte totul. *Sieşi nu-şi este nici slugă, nici stăpân.* A socoti şi a vorbi aşa ceva este mai vârtos lucru nebunesc şi lipsit de evlavie. El a numit pe Tatăl: Dumnezeul său, deşi este din fiinţa Lui şi Dumnezeu din fire. Nu am uitat însă, că pe lângă aceea, că El a rămas Dumnezeu, s'a făcut şi om

[1] Ioan, $2_{19}$.
[2] Loofs, Nestoriana, pg. $292_{3-4}$.
[3] Cf. Hefele-Leclercq, o. c. pg. 274 nota 1.

sub Dumnezeu, după cuvenita lege a naturii umane. Cum să îşi fie El sieşi Dumnezeu sau Stăpân? El însuşi zice, că este dimpreună cu noi sub Dumnezeu, dar numai ca om şi în măsura recerută şi cuvenită pentru deşertare. Aşa s'a făcut şi sub lege, deşi ca Dumnezeu El a promulgat legea, fiind legislator".

Teodoret recunoaşte,[1] că după unirea dintre cele două naturi nu mai are loc numele de robie şi zice că tocmai pentru unirea care a avut loc între chipul lui Dumnezeu şi chipul robului, acesta din urmă trebue numit, Dumnezeu. Cu toate acestea nu trebue uitat, că profetul Isaia numeşte odată pe cel luat din sămânţa lui Avraam „rob", prin cuvintele: „Aşa zice Domnul, celce din pântece m'a făcut rob".[2] Ori, în pântece n'a putut fi făcut Dumnezeu-Cuvântul, ci chipul robului.

La această din urmă observaţie a lui Teodoret îi răspunde Ciril[3] în sensul, că nime nu trebue să se scandalizeze dacă profeţii îl numesc pe El „rob". Ei ştiau — prin descoperirea Duhului Sfânt — că Dumnezeu-Cuvântul făcându-se om, era şi aşa liber. El n'a respins măsura deşertării, s'a socotit asemenea nouă celor de sub jugul robiei, a plătit ca unul din noi tributul cerut de vameşi, s'a supus legii, deşi ca Dumnezeu era legiuitor şi a numit Dumnezeu, pe Părintele Său,[4] deşi întru toate era egal cu El, ca Dumnezeu.

Anatematisma a VII se ocupă de ceeace se chiamă în teologia dogmatică de azi: Indumnezeirea naturii umane a lui Hristos. Deosebirea dintre Nestorie şi Ciril era profundă şi cu privire la această chestiune. Nestorie zicea, că omul Isus a primit puterea de a săvârşi faptele minunate, precum şi preamărirea dumnezeiască a naturii sale dela Dumnezeu-Cuvântul — ca dela unul străin, ca dela unul care există deosebit de el. Ciril susţinea dimpotrivă, că minunile lui Isus sunt minuni săvârşite

---

[1] Migne, 76 col. 421 şi 424. [2] $49_1$.

[3] Migne, 76 col. 424—425. [4] Ioan, $20_{17}$.

de Dumnezeu-Cuvântul însuşi prin propriul său trup, ca printr'un organ, iar preamărirea de care s'a învrednicit el, este de asemenea o preamărire a trupului propriu.

Lui Teodoret i s'a părut foarte corectă afirmaţia, că Isus a fost preamărit de Dumnezeu Cuvântul şi tocmai de aceea văzând, că Ciril a combătut-o, întreabă mirat[1]: Dacă natura omului este muritoare, iar Dumnezeu-Cuvântul viaţă şi de viaţă făcător — căci a înviat biserica cea stricată de iudei şi a înălţat-o la ceriuri — atunci cum se mai poate zice, că chipul robului nu a fost preamărit prin chipul lui Dumnezeu? Dacă chipul robului a fost muritor după natură şi a devenit nemuritor — pentru unirea cea cu Dumnezeu Cuvântul — atunci a luat ceeace n'a avut. Luând ceeace n'a avut a fost preamărit, iar preamărit a fost de către celce i-a dat.



Andrei al Samosatei spune,[2] că despre Domnul nostru Isus Hristos nu susţine nimeni, că ar fi lucrat ca un simplu om, sau profet, sau apostol, sub influinţa Duhului Sfânt. Expresiuni cum sunt b. o. cele ce urmează: „După lucrarea puterii virtuţii sale, pe care a lucrat-o în Hristos, sculându-L pe El din morţi şi deslegând durerile morţii",[3] sau „Prin puterea lui Dumnezeu fiind înălţat",[4] se referă numai la natura trupului celui văzut. Că El n'a fost numai un profet, sau apostol se vede şi din felul cum se adresa când vorbia. El nu zicea: „Acestea zice Domnul", ci legifera ca Fiu: „Iar Eu zic vouă".

Ciril îi arată lui Teodoret[5] mai întâi, că Cel care a lucrat în Isus şi cele mai dumnezeieşti lucruri, a fost însuşi Domnul puterilor, El n'a dat altuia puterea de-a lucra. Apoi răspunzând la obiecţiunea pe care i-a făcut-o direct zice, că dacă Hri-

---

[1] Migne, 76 col 425. [2] Migne, 76 col. 344.
[3] Ef. $1_{19}$. [4] Faptele Apost. $2_{33}$.
[5] Migne, 76 col. 425 şi 427.

stos [Logosul aici] şi-a ridicat trupul său din morţi — ca unul ce este viaţă şi de viaţă făcător — El s'a preamărit pe Sine însuşi şi nu a dăruit mărirea altuia afară de El. Arătând, că biserica [trupul] cea unită cu El este mai tare decât moartea, El nu a preamărit pe un altul oarecare, ci mai vârtos pe Sine însuşi [ἐδόξασε τοίνυν οὐχ ἕτερόν τινα μᾶλλον, ἀλλ' ἑαυτόν]. Pe larg şi într'o formă mai mult expositivă îi răspunde Ciril [1] lui Andrei al Samosatei. Domnul nostru Isus Hristos este „unul" cu adevărat. El este Cuvântul lui Dumnezeu cel vecinic, care în timpurile cele din urmă ale veacului s'a făcut şi om. Fiind „un" Fiu şi Dumnezeu şi Domn, lucra semnele cele dumnezeieşti prin puterea cea mai presus de om şi vestea astfel, că deşì s'a făcut om, a rămas întru toate Dumnezeu adevărat şi putere a Tatălui. Făcându-se om nu a încetat a fi ceeace era. Implinea lucruri minunate. Aşa poruncia demonilor, ruşina pe Satana, [2] dădea lumină orbilor, [3] învia morţii [4] şi linişteà printr'un singur cuvânt marea înfuriată. [5] Domnul nostru Isus Hristos nu a fost preamărit prin aceste minuni ca un om simplu şi singur — cum este cazul la profeţi, sau apostoli — ci prin ele şi-a procurat de fapt sieşi mărirea, cu scopul ca toţi văzându-le să creadă, că este Dumnezeu după natură, deşì s'a făcut şi om.

Dumnezeu-Cuvântul, făcându-se odată om, nu a respins iconomia şi a răbdat pentru noi de bună voie deşertarea. Pentru aceea, deşi după natură este viaţă, se zice că este vivificat de către Tatăl şi deşì este Domn al măririi se zice că ia mărire dela El.

[Urmează] Diacon NICOLAE I. POPOVICIU.

---

[1] Migne, 76 col. 344. 345 şi 348.

[2] Matei, $4_{4}$ sq.

[3] Ioan. $9_{1}$ sq. [4] Ioan. $11_{1}$ sq.

[5] Matei, $14_{26}$ sq.

# PROGRAMA ANALITICĂ

## A ÎNVĂŢĂMÂNTULUI RELIGIOS: MATERIALUL ÎMPĂRŢIT PE TRIMESTRE, LUNI, SĂPTĂMÂNI ŞI ORE.

### NOTĂ ÎNTRODUCTIVĂ.

Se împlineşte tocmai un an dela data când am publicat câteva lecţii practice în „Revista Teologică". De pe atunci aveam în gând să alcătuiesc o schemă, împărţind materialul religios pe trimestre, săptămâni şi ore. Dar cum se începuse lucrarea pentru modificarea vechei programe, a trebuit să renunţ, până la o dată mai târzie.



Programa cea nouă n'a apărut. Pentru traducerea în fapt a unui gând bun, dar mai ales pentru a aduce o uşurare în orientarea cateheţilor, am alcătuit schema conform — în mare parte — vechei programe. Sunt convins, că orientându-se cineva strict după indicările eì, va fi totdeauna la curent cu materialul. Drept e şi aceea, că am întrodus, în toate clasele, material nou. In special cântări bisericeşti, lectură religioasă şi rugăciuni.

Iar pentru clasele VI şi VII am reîntrodus *Sf. Taine* şi *Simbolul credinţei,* pentrucă în cl. IV aceste cunoştinţe nu pot fi aprofundate suficient. Materialul prevăzut în acest tablou poate fi tratat în întregime acolo unde sârguinţa şi priceperea îşi dau mână frăţească.

El poate fi parcurs, cu succes, mai ales la şcolile urbane, unde pentru fiecare clasă stau la dispoziţie, săptămânal, câte două ore.

In alcătuirea acestei programe m'am orientat şi după indicaţiile pricepute ale părintelui protopop

al Sebeşului Dr. Vasile Oană. Pentru care lucru îi aduc mulţumiri.

Ordinea, punctualitatea şi buna chivernisire a fiecărui moment nasc realizări şi împletesc laurii izbânzii. Fie, ca acest tablou să aducă sprijin în dobândirea rodului, vrednic de munca preoţimii noastre.

SEPTEMVRIE.

*Săptămâna 1* şi *2:* liber.

*Săptămâna 3:*

Clasa I. 1. Cercetarea cunoştinţelor de religie dobândite în familie. 2. „Sfat bun". (Memorizare).[1]

Clasa II. 1. Discuţii în legătură cu materialul din cl. I. 2. Rugăciunea la intrarea în clasă. (Memorizare).

Clasa III. 1. Privire generală asupra materialului din cl. II. 2. Aceeaş.

Clasa IV. 1. Rememorarea cunoştinţelor relative la persoana Mântuitorului. 2. Aceeaş.

Clasa V. 1. Părinţii Fecioarei Maria: Ioachim şi Ana. 2. Viaţa Fecioarei Maria. Bunavestire.

Clasa VI. 1. Privire asupra materialului din cl. I. 2. Cântări: Repeţirea celor din liturghia Sf. Ioan.

Clasa VII. 1. Rememorarea cunoştinţelor asupra sf. Taine. 2. Simbolul credinţei. Articolul I.[2]

*Săptămâna 4:*

Clasa I. 1. „Sfat bun". (Cântare). 2. „Semnul crucii".

Clasa II. 1. Rugăciunea la intrarea în clasă. (Cântare).[3] 2. „Sfat bun". (Memorizare şi cântare).

Clasa III. 1. David. 2. Lectură din Biblie: Psalmii lui David.

Clasa IV. Pilda cu cei doi datornici. 2. Cântări: „Mântuieşte-ne pe noi".

Clasa V. 1. Lectură din T. N. asupra celor învăţate. 2. Repeţirea cântărilor bisericeşti din clasele III şi IV.

---

[1] T. Popovici: Carte de cântece.

[2] Se vor aprofunda toate articolele.

[3] T. Popovtci: Carte de cântece.

Clasa VI. 1. Pogorîrea Duhului Sfânt. 2. Lectura din T. N.: Pogorîrea Duhului Sfânt.

Clasa VII. 1. Crezul: Articolul I. 2. Articolul III.

OCTOMVRIE.

*Săptămâna 1:*

Clasa I. 1. Rugăciunea la intrarea în şcoală. 2. Rugăciunea la ieşirea din şcoală.

Clasa II. 1. Rugăciunea la ieşirea din clasă. (Memorizare) 2. Aceeaş. (Cântare).

Clasa III. 1. Solomon (Dumnezeu îl dăruieşte cu înţelepciune). 2. Lectură din Biblie. Cărţile lui Solomon.

Clasa IV. 1. Parabola cu oaia cea pierdută. 2. Cântări: „Crucii Tale ...".

Clasa V. 1. Naşterea lui Isus. 2. Cântări: Repeţiri din clasele II şi III.

Clasa VI. 1. Predica apostolului Petru. (Convertirea celor 3000). 2. Cântări: „Împărate ceresc ...".

Clasa VII. 1. Crezul: Articolul IV. 2. Articolul V.



*Săptămâna 2:*

Clasa I. 1. Vaca Babei Floare. (Istorioară morală).[1] 2. Aceeaş. (Repeţire şi îndrumări).

Clasa II. 1. Facerea lumii. 2. Cântări bisericeşti: „Amin", „Doamne milueşte-ne".

Clasa III. 1. Cântări bisericeşti: Mărire: „Binecuvintează". 2. Iov. (Credinţa şi răbdarea lui Iov).

Clasa IV. 1. Parabola fiului risipitor. 2. Cântări: „Pe Tatăl".

Clasa V. 1. Magii. Mânia lui Irod. Fuga în Egipet. 2. Cântări: Excepţiile dela „Mântuieşte-ne pe noi"...

Clasa VI. 1. Predica lui Petru. (Lectură din T. N.). 2. Noţiunea „Biserică". Intemeierea Bisericii.

Clasa VII. 1. Crezul: Articolul VI. 2. Articolul VII.

*Săptămâna 3:*

Clasa I. 1. Cântări bisericeşti: „Amin. Doamne miluieşte-ne". 2. Fetiţa orfană. (Istorioară. Dumnezeu îngrijeşte de copiii orfani).

---

[1] Vezi în manualele P. S. Dr. I. Stroia.

Clasa II. 1. Dumnezeu creiază şi pe om. 2. Adam şi Eva în raiu.

Clasa III. 1. Tovie. (Fiecare om are un înger păzitor). 2. Proorocii. Proorocul Ilie.

Clasa IV. 1. Bogatul căruia i-a rodit ţarina. 2. Cântări: „Mila păcii, Cu vrednicie".

Clasa V. 1. Intâmpinarea Domnului. 2. Rugăciunea: „Acum slobozeşte".

Clasa VI. 1. Viaţa şi activitatea apostolului Petru. 2. Lectură: „Invierea Tavitei, Sutaşul Cornelie" etc.

Clasa VII. 1. Crezul: Articolul VIII. 2. Articolul IX.

*Săptămâna 4:*

Clasa I. 1. Cântări: „Doamne miluieşte-ne I şi II". 2. Capra cu trei iezi. (Să ascultăm de părinţi).

Clasa II. 1. Păcatul strămoşesc cu urmările lui. (Dumnezeu promite Mântuitor). 2. Cain şi Avel.

Clasa III. 1. Proorocul Daniil. (Vestirea Mântuitorului). 2. Cântări: Repeţirea celor din cl. II şi Mărire: Binecuvintează.

Cl. IV. 1. Bogatul nemilostiv şi Lazăr cel sărac. 2. Cântări: „Sfânt".

Clasa V. 1. Isus în templu. 2. Botezul Domnului.

Clasa VI. 1. Convertirea lui Pavel. 2. Prima călătorie misionară.

Clasa VII. 1. Crezul: Articolul X. 2. Articolul XI.

NOEMVRIE.

*Săptămâna 1:*

Clasa I. 1. Repeţirea istorioarelor morale învăţate. 2. Orfanul. (Isus ajută, în noaptea Crăciunului, copiilor buni).[1]

Clasa II. 1. Cântări bisericeşti: „Ţie Doamne, Dă-ne Doamne". 2. Noe. (Credinţa lui Noe. Potopul).

Clasa III. 1. Ioan Botezătorul. 2. Bunavestire.

Clasa IV. 1. Banul de dare. 2. Cântări: „Pe tine te lăudăm".

Clasa V. 1. Isus în pustie. (Postul şi ispita lui). 2. Cântări: „Heruvicul".

Clasa VI. 1. A doua călătorie misionară a lui Pavel. 2. A treia călătorie misionară a lui Pavel.

Clasa VII. 1. Crezul: Articolul XII. 2. Repeţire: Simbolul Credinţei.

[1] Vezi: Dr. I. Stroia: Carte de cetire II.

*Săptămâna 2:*

Clasa I. 1. Cântări: „Dă-ne Doamne" I—II. 2. Greerul şi Furnica.

Clasa II. 1. Viaţa Fecioarei Maria. Ingerul vestitor. 2. Naşterea lui Isus.

Clasa III. 1. Naşterea Mântuitorului. 2. Colindă: „Cel din veci făgăduit".

Clasa IV. 1. Parabola neghinei. 2. Parabola smochinului fără rod.

Clasa V. 1. Isus la propoveduire. Felul de a învăţa. 2. Cântări: „Priceasna".

Clasa VI. 1. Pavel în închisoare. Moartea Sf. Pavel. 2. Lectură: din T. N.: Călătoriile lui Pavel.

Clasa VII. 1. Schisma cea mare dela 1054. 2. Reforma lui Luter.

*Săptămâna 3:*

Clasa I. 1. Naşterea Domnului. 2. Venirea Magilor.

Clasa II. 1. Venirea Magilor. 2. Mănia lui Irod. Uciderea pruncilor.



Clasa III. 1. Cântec de stea: „Trei crai dela Răsărit". 2. Venirea Magilor; Fuga în Egipet.

Clasa IV. 1. Simbolul credinţei.[1] 2. Aceeaş.

Clasa V. 1. Alegerea apostolilor. 2. Cântări: „Bine e cuvântat"...

Clasa VI. 1. Viaţa primilor creştini. Agapele. Catacombele. 2. Alegerea celor şapte diaconi.

Clasa VII. 1. I. Calvin şi M. Zwingli. 2. Sectele născute din protestantism.

*Săptămâna 4:*

Clasa I. 1. Colindă: „Florile dalbe". 2. Mănia lui Irod. Uciderea pruncilor.

Clasa II. 1. Colindă: „Florile dalbe". 2. Fuga în Egipet.

Clasa III. 1. Cântec de stea: „In oraşul Vifleem". 2. Isus în templu.

Clasa IV. 1. Crezul: Articolul I. (Unitatea fiinţei. Îngerii). 2. Articolul II.

---

[1] Şi Simbolul credinţei şi Tainele se vor trata în lunile de iarnă. Chestiunile fiind grele, elevii le pricep mai uşor acum decât în lunile de vară.

Clasa V. 1. Predica de pe munte. 2. Cântări: „Văzut-am lumina"...

Clasa VI. 1. Persecuţiile. Motivele din cari au pornit. 2. Persecuţiile din partea Iudeilor.

Clasa VII. 1. Creştinismul la Români. 2. Intemeerea Mitropoliei şi Episcopiilor în Muntenia.

DECEMVRIE.

*Săptămâna 1:*

Clasa I. 1. Colindă: „Florile dalbe". 2. Fuga în Egipet.

Clasa II. 1. Colindă: „Trei păstori". 2. Copilăria lui Isus. (Isus de 12 ani).

Clasa III. 1. Cântec de stea: „Steaua sus răsare". 2. Botezul lui Isus.

Clasa IV. 1. Cântări: „Axionul". 2. Oră de colinde şi cântece de stea. (Cele din cl. III).

Clasa V. 1. Colindă: „Colo'n sus"... 2. Repeţirea cântărilor bisericeşti învăţate.

Clasa VI. 1. Moartea arhidiaconului Ştefan. 2. Persecuţiile din partea împăraţilor romani.

Clasa VII. 1. Cântări: „Cinei Tale". 2. Cântări: „Cinei Tale".

*Săptămâna 2:*

Clasa I. 1. Colindă: „Ce ne-aduce Moş-Crăciun?" 2. Botezul Domnului.

Clasa II. 1. Colindă: „Ce ne-aduce Moş-Crăciun?" 2. Botezul lui Isus.

Clasa III. 1. Botezul Mântuitorului. „Troparul Botezului". 2. Rugăciunea „Prea sfântă Treime".

Clasa IV. 1. Oră de pregătire pentru sf. Mărturisire.[1] 2. Oră de pregătire pentru sf. Impărtăşanie.[2]

Clasa V. 1. Oră de pregătire pentru sf. Mărturisire. 2. Oră de pregătire pentru sf. Impărtăşanie.

Clasa VI. 1. şi 2. Vezi la clasele IV şi V.[3]

Clasa VII. 1. şi 2. Vezi la clasele IV şi V.

---

[1] Şi [2] Câte-o mică exortaţie.

[3] Se fac aceste exortaţii având în vedere, că dela cl. IV în sus elevii se mărturisesc individual.

*Săptămâna 3:*

Clasa I. 1. Repeţirea cunoştinţelor în legătură cu Naşterea Domnului. 2. Lectură. Colinde. Poezii de Crăciun.

Clasa II. 1. Lectură educativă potrivită. (Orfanul, Poezii de Crăciun etc.). 2. Oră de pregătire sufletească pentru Crăciun.

Clasa III. 1. Oră de colinde şi cântece de stea. 2. Repeţirea lecţiilor asupra „Naşterii Domnului".

Clasa IV. 1. Repeţirea materiei despre „Naşterea Domnului". (Cetiri din Biblie). 2. Troparul Naşterii.

Clasa V. 1. Colindă: „O, ce veste minunată". 2. Repeţirea colindelor şi cântecelor de stea.

Clasa VI. 1. Persecuţiunile tipice: Nero, Domiţian, Diocleţian. 2. Lectură: „Catavasiile Naşterii". (Din Octoih).

Clasa VII. 1. şi 2. Irmosul Naşterii Domnului.

*Săptămâna 4:*

Vacanţa de Crăciun.

IANUARIE.



*Săptămâna 1:*

Vacanţa de Crăciun.

*Săptămâna 2:*

Clasa I. 1. Repeţiri: Naşterea Domnului, Orfanul, etc. 2. Repeţirea cântărilor bisericeşti şi a colindelor.

Clasa II. 1. Repeţiri asupra naşterii Domnului. 2. Repeţirea materialului până la Noe.

Clasa III. 1. Repeţirea materialului din trimestrul I. 2. Sinteză asupra materialului din T. V.: „Venirea lui Isus".

Clasa IV. 1. Articolele privind persoana Mântuitorului. 2. Articolul VIII. (Duhul Sfânt).

Clasa V. 1. Fericirile. Fericirea I. 2. Cântări: Cele vechi.

Clasa VI. 1. Noţiuni: mucenic, martir, mărturisitor, etc. 2. Martirul Sf. Gheorghe.

Clasa VII. 1. Intemeierea Mitropoliei şi Episcopiilor din Moldova. 2. Biserica din Transilvania.

*Săptămâna 3:*

Clasa I. 1. Mama şi fetiţa. 2. Despre îngeri. (Fiecare copil are un înger păzitor).

Clasa II. 1. Turnul Babilonului. (Îngânfarea oamenilor). 2. Lectură potrivită: Neascultarea, îngânfarea, etc.

Clasa III. 1. Cântări bisericeşti: Mărire: „Unul născut" (Aprof.). 2. Cântări bisericeşti: Mărire: „Unul născut" (Cântare).

Clasa IV. 1. Crezul: Articolul IX. (Biserica). 2. Articolul X. (Botezul).

Clasa V. 1. Fericirea II. 2. Fericirea III.

Clasa VI. 1. Mucenicul Dimitrie. 2. Viaţa şi faptele altor martiri.

Clasa VII. 1. Mănăstirile din Muntenia şi Transilvania. 2. Mănăstirile din Moldova şi celelalte ţinuturi.

*Săptămâna 4:*

Clasa I. 1. Îngerelul. 2. Mincinosul. (Din poezia cu acelaş conţinut şi titlu).

Clasa II. 1. Chemarea lui Avram. 2. Dumnezeu îl încearcă pe Avram.

Clasa III. 1. Plecarea lui Isus la propoveduire. 2. *Minunile:* Vindecarea slăbănogului din Capernaum.

Clasa IV. 1. Crezul: Articolele XI—XII. (Învierea şi viaţa de veci). 2. Lecţie de sinteză asupra „Simbolului credinţei".

Clasa V. 1. Fericirea IV. 2. Fericirea V.

Clasa VI. 1. Lectură: „Spre Emaus".[1] 2. Aceeaş.

Clasa VII. 1. Legăturile Bisericii din Transilvania cu cea din Principate. 2. Încercările de catolicizare.

FEBRUARIE.

*Săptămâna 1:*

Clasa I. 1. Povestea leneşului. 2. Cântări: „Ţie Doamne, Amin".

Clasa II. 1. Rugăciunea de dimineaţă. 2. Iosif şi fraţii lui.

Clasa III. 1. Veniţi să ne închinăm. (Dumineca, la Vohod). 2. Vindecarea slăbănogului dela Vitezda.

Clasa IV. 1. Noţiunea şi numărul tainelor. 2. Botezul şi ungerea cu Sf. Mir.

Clasa V. 1. Fericirea VI. 2. Fericirea VII.

Clasa VI. 1. Constantin cel Mare. 2. Biserica sub Iulian Apostatul.

Clasa VII. 1. Încercările de calvinizare. (Protestantinizare). 2. Mitropolitul Simion Ştefan.

---

[1] Aici se descriu suferinţele martirilor.

*Săptămâna 2:*

Clasa I. 1. Ochiul lui Dumnezeu. 2. Rugăciunea de dimineaţa.

Clasa II. 1. Iosif în Egipet. 2. Robia egipteană.

Clasa III. 1. Lectură în legătură cu minunile. Dumnezeu şi azi face minuni. 2. Înmulţirea pânilor. (Dumnezeu ajută pe om).

Clasa IV. 1. Întrarea în Ierusalim. 2. Cina cea de taină.

Clasa V. 1. Fericirea VIII. 2. Fericirea IX.

Clasa VI. 1. Noţiuni: Sinod, erezie, eretic; schismă, schismatic. 2. Ivirea ereziilor. Sinodul I ecumenic.

Clasa VII. 1. Mitropolitul Sava Brancovici. 2. Mitropolitul Varlaam.

*Săptămâna 3:*

Clasa I. 1. Rugăciunea de seara. 2. Maica Domnului şi copilul orfan.

Clasa II. 1. Rugăciunea de seara. 2. Moise.

Clasa III. 1. „Tatăl nostru". (Cu explicări). 2. Aceeaş.

Clasa IV. 1. Isus în grădina Ghetsimani. 2. Trădarea lui Iuda. Prinderea lui Isus.



Clasa V. 1. Lecţie de concentrare asupra fericirilor. 2. Cântări: „Să se umple gurile noastre"....

Clasa VI. 1. Sinodul II ecumenic. 2. Sinodul VII ecumenic. Iconoclasmul.

Clasa VII. 1. Mitropolitul Dosofteiu. 2. Unirea dela 1700.

*Săptămâna 4:*

Clasa I. 1. Neascultarea. (Istorioare morale). 2. Repeţirea istorioarelor învăţate în trimestrul II.

Clasa II. 1. Dumnezeu scapă, pe Evrei, din robie. 2. Trecerea prin Marea Roşie.

Clasa III. 1. Rugăciunea: „Mânca-vor săracii". (Cerem hrană). 2. Rugăciunea după mâncare: Îţi mulţumin, Ţie".

Clasa IV. 1. Judecarea lui Isus. Condamnarea. Spre Golgota. 2. Răstignirea. Isus pe cruce. Patimile.

Clasa V. 1. Deosebirea între T. V. şi T. N. 2. Lectură din Biblie la capitolele coresp. lecţiei 1.

Clasa VI. 1. Sf. Grigorie Teologul. 2. Lectură asupra Sf. Grigorie.

Clasa VII. 1. Unirea dela 1700. (Continuare şi lectură). 2. Mitropolitul Andrei Şaguna.

MARTIE.

*Săptămâna 1:*

Clasa I. 1. Fata bărbată şi fata leneşă. I. 2. Aceeaş. Partea II.

Clasa II. 1. Rătăcirea prin pustie. 2. Repeţirea materialului dela Noe—Sinai.

Clasa III. 1. Pilda Vameşului şi a Fariseului. 2. Cântări: „Sfinte Dumnezeule".

Clasa IV. 1. Moartea şi îngroparea Domnului. 2. Invierea lui Isus.

Clasa V. 1. Despre milostenie. (Matei 6 $_{1}$—$_{7}$). 2. Despre rugăciune. (Matei, 6 $_{8}$—$_{16}$).

Clasa VI. 1. Sf. Vasile cel Mare. 2. Lectură asupra lui Vasile cel Mare.

Clasa VII. 1. Veniamin Costache. 2. Biserica din Bucovina şi Basarabia.

*Săptămâna 2:*

Clasa I. 1. Sarea în bucate. (Iubirea adevărată faţă de părinţi). 2. Legenda ciocănitoarei. (Ce se întâmplă cu aceia, cari nu ascultă de Dumnezeu).

Clasa II. 1. Cântări: „Fie numele Domnului". 2. Primirea legii.

Clasa III. 1. Alungarea negustorilor din templu. 2. Ectenia mică, împreună cu toate cântările învăţate.

Clasa IV. 1. Rugăciunea: „Invierea lui Isus văzând". 2. Isus se arată Mironosiţelor şi Apostolilor.

Clasa V. 1. Despre post (Matei 6$_{16}$—$_{19}$). 2. Cântări: „Apărătoare".

Clasa VI. 1. Sf. Ioan Hrisostom. 2. Lectură din Ioan Hrisostom.

Clasa VII. 1. Biserica în vremea Regilor Carol I şi Ferdinand I. 2. Situaţia Bisericii după întregirea neamului.

*Săptămâna 3:*

Clasa I. 1. Legenda salciei plângătoare. (Să-L iubim pe Isus). 2. Legenda rândunicii.

Clasa II. 1. Cele zece porunci. (Memorizare). 2. Intrarea lui Isus în Ierusalim.

Clasa III. 1. Pilda sămănătorului. 2. Cântări: „Cu noi este Dumnezeu". (La Pavecerniţă).

Clasa IV. 1. Cetiri din T. N. asupra Patimilor. (Din toţi evangheliştii). 2. Cântări: „Troparul Invierii şi cele dela Pavecerniţă".

Clasa V. 1. Lecţie de concentrare: milostenie, rugăciune, post. 2. Cântări: „Repeţirea celor dela Pavecerniţă".

Clasa VI. 1. Fericitul Augustin. 2. Rugăciunea lui Efrem Sirul.

Clasa VII. 1. Sectele: Doctrina. Combaterea lor. 2. Poruncile Bisericii.

*Săptămâna 4:*

Clasa I. 1. Intrarea lui Isus în Ierusalim. 2. Prinderea, judecarea şi osândirea lui Isus.

Clasa II. 1. Prinderea şi judecarea lui Isus. 2. Drumul spre Golgota. Răstignirea.

Clasa III. 1. Parabola cu împărţirea talanţilor. 2. Cântări: „Doamne al puterilor". (Pavecerniţă).

Clasa IV. 1. Repeţirea lecţiilor privind Invierea. 2. Repeţirea cântărilor şi rugăciunilor.

Clasa V. 1. „Rugăciunile dela Pavecerniţă". 2. Cântări: „Nădejdea mea este Tatăl" — şi „Stăpâne primeşte".

Clasa VI. 1. Cântări: De Tine se bucură. 2. De Tine se bucură. (Cântarea).

Clasa VII. 1. Cântări: Repeţire: „Cinei Tale". 2. Cântări: „Să se îndrepteze". (Liturghia înainte Sfinţită).

APRILIE.

*Săptămâna 1:*

Clasa I. 1. Moartea şi îngroparea lui Isus. 2. Legenda ouălor roşii.

Clasa II. 1. Moartea şi îngroparea lui Isus. 2. Troparul Invierii. [1]

Clasa III. 1. Samarineanul milostiv. 2. Cântări: „Prea Sfântă Stăpână". (La Pavecerniţă).

Clasa IV. 1. Exortaţie în vederea Sf. Mărturisiri. 2. Exortaţie în vederea Sf. Impărtăşanii.

Clasa V. 1. şi 2. Vezi la cl. IV. [2]

Clasa VI. 1. şi 2. Vezi la cl. IV.

Clasa VII. 1. şi 2. Vezi la cl. IV.

---

[1] Se tratează întâi „Invierea".

[2] Clasele I—II şi III. pot fi pregătite mai uşor şi în cadrul unei ore obişnuite.

*Săptămâna 2:*

Clasa I. 1. Invierea lui Isus. 2. Lectură pentru Paşti. (Poezii religioase, istorioare).

Clasa II. 1. Invierea lui Isus.[1] 2. Lectură pentru Paşti. (Poezii, istorioare, etc.)

Clasa III. 1. Troparul Invierii. (Melodia din Ardeal, ori alte ţinuturi). 2. Se citesc din T. N. pericopele referitoare la sărbătoarea Paştilor.

Clasa IV. 1. Isus se arată lui Luca şi lui Cleopa, spre Emaus. 2. Isus se arată şi lui Toma.

Clasa V. 1. Lectură biblică potrivită pentru Paşti. — (Octoih). 2. Troparul Invierii. (Repeţire din anii trecuţi).

Clasa VI. 1. Cântări: Stările. 2. Lectură: Catavasiile Invierii. (Din Octoih).

Clasa VII. 1. şi 2. Irmosul Invierii.

*Săptămânile 3 şi 4:*

Vacanţă de Paşti.



MAIU.

*Săptămâna 1:*

Clasa I. 1. Repeţirea lecţiilor privitoare la „Inviere". 2. Repeţirea istorioarelor morale din trimestrul ultim.

Clasa II. 1. Aplicări practice la cele zece porunci. 2. Aceeaş.

Clasa III. 1. Vindecarea celor zece leproşi. 2. Cântări: „Câţi în Hristos". (Aprofundare).

Clasa IV. 1. Pocăinţa. 2. Cuminecătura.

Clasa V. 1. Datoriile omului: faţă de Dumnezeu, faţă de aproapele şi faţă de sine. 2. Datoriile omului către Dumnezeu.

Clasa VI. 1. Organizarea Bisericii. 2. Sărbătorile.

Clasa VII. 1. Biserica: obiectele şi hainele sfinte. 2. Explicarea serviciului divin.

*Săptămâna 2:*

Clasa I. 1. Rugăciunea: „Tatăl nostru". 2. Aceeaş.

Clasa II. 1. Aplicări practice la cele zece porunci. 2. Aceeaş.

Clasa III. 1. Repeţirea cântărilor bisericeşti învăţate. 2. Cântări: „Câţi în Hristos". (Melodia).

Clasa IV. 1. Preoţia. 2. Nunta şi Maslul.

---

[1] In săptămâna I.

Clasa V. 1. Datoriile omului către aproapele. 2. Datoriile omului către sine: către trup.

Clasa VI. 1. Tainele.[1] Botezul. 2. Mirul.

Clasa VII. 1. Rugăciuni din cadrul serviciului divin. 2. Rugăciunea dela vecernie: „Lumină lină".

*Săptămâna 3:*

Clasa I. 1. Cei trei fluturi. (Iubirea frăţească). 2. Ţara fără bătrâni. (Să respectăm pe cei mai bătrâni).

Clasa II. 1. Aplicări practice la cele zece porunci. 2. Inălţarea la cer.

Clasa III. 1. Pilda judecătorului nedrept. 2. Cântări: Aliluia, Şi duhului tău, Mărire Ţie.

Clasa IV. 1. Înălţarea Domnului la cer. 2. Cântări: Şi pentru toţi, Unul Sfânt. Repeţire.

Clasa V. 1. Datoriile omului către sine: către suflet. 2. Pilda smochinului neroditor. (Luca 13, $_{6}$—$_{9}$).

Clasa VI. 1. Spovedania şi Cuminecătura. 2. Preoţia.

Clasa VII. 1. Explicarea serviciului divin. 2. (Aceeaş).



*Săptămâna 4:*

Clasa I. 1. „Puiul" I.[2] 2. „Puiul" II. (Să ascultăm de părinţi).

Clasa II. 1. Lecţie de sinteză asupra celor zece porunci. 2. Repeţirea cântărilor bisericeşti: Răspunsurile.

Clasa III. 1. Repeţirea pildelor din trimestrul ultim. 2. Ectenia după cetirea Sf. Evanghelii.

Clasa IV. 1. Pogorârea Duhului Sfânt. 2. Rugăciunea: „Impărate ceresc".

Clasa V. 1. Pilda pomului bun şi rău. (Matei 7 $_{16}$—$_{20}$). 2. Pilda celor zece fecioare. (Matei 25 $_{1}$—$_{13}$).

Clasa VI. 1. Nunta şi Maslul. 2. Lecţie de sinteză în jurul Sf. Taine.

Clasa VII. 1. Cele trei liturghii. 2. Sărbătorile.

IUNIE.

*Săptămâna 1:*

Clasa I. 1. Revederea materialului din trimestrul I. 2. Revederea materialului din trimestrul II.

---

[1] Se vor trata mai aprofundat ca în cl. IV.

[2] Brătescu Voineşti.

Clasa II. 1. Lecţie de concentrare. 2. Revederea materialului din trimestrul I.

Clasa III. 1. Oră de repeţire, aprofundare şi de comentare. 2. (Aceeaş).

Clasa IV. 1. Intemeerea Bisericii creştine. 2. Oră de repeţire.

Clasa V. 1. şi 2. Vezi la cl. III.

Clasa VI. 1. şi 2. Vezi la cl. III.

Clasa VII. 1. şi 2. Vezi la cl. III.

*Săptămâna 2:*

Clasa I. 1. Revederea materialului din trimestrul III. 2. Revedere generală asupra materialului întreg.

Clasa II. 1. Revederea materialului din trimestrul II. 2. Aceiaş.

Clasa III. 1. Oră de repeţire, aprofundare şi concentrare. 2. Aceiaş.

Clasa IV. 1. şi 2. Vezi săptămâna I. sa la cl. III.

Clasa V. 1. şi 2. Vezi la cl. III.

Clasa VI. 1. şi 2. Vezi la cl. III.



Clasa VII. 1. şi 2. Vezi la cl. III.

*Săptămânile 3 şi 4:*

Pregătiri pentru încheierea anului şcolar. (Examene).

Catehet DUMITRU CĂLUGĂR.

# MIŞCAREA LITERARĂ.

DE LA DIGNITÉ DU CHRISTIANISME ET DE L'INDIGNITÉ DES CHRETIENS de *Nicolae Berdiaev*. Paris 1930.[1]

Citind acest titlu, am putea trage concluzia, că religiunea creştină cu neputinţă s'o înfăptuim pe pământ. Sau am putea crede că, deoarece creştinii sunt aşa de departe de învăţătura lui Hristos, înseamnă că vremea credinţei a trecut, că noi mergem spre închinarea naturii şi proslăvirea instinctului. Sau am putea crede, că înfăţişarea lumii, cufundată în păcat, e tăgăduirea înfăptuirii creştinismului pe pământ şi că lumea de azi, cu patimile ei, e desminţirea cuvântului Mântuitorului.

Totuşi, ceeace pentru unii ar fi tăgăduirea creştinismului pentru autor e însăşi mărturia lui. Ideia lui Berdiaev este: tocmai fiindcă credinţa creştină dăinuieşte cu toate păcatele care ne înăbuşe, e dovada că ea e credinţa adevărată. Autorul ne povesteşte cum un creştin a vrut să convertească pe un evreu la creştinism. Dar Evreul înainte de a se face creştin, a vrut să meargă la Roma, pentru a-şi da mai bine seama de viaţa papei şi a cardinalilor. Auzind aceasta, creştinul s'a speriat, zicându-şi: „Când evreul va vedea stricăciunea dela Roma, se va lepăda de gândul creştinării". Dar, în ciuda aşteptărilor lui Evreul întors dela Roma, îi răspunse: „Dacă credinţa creştină n'a putut fi zguduită, cu toate grozăviile pe care le-am văzut, e dovadă că ea e credinţa adevărată". Şi evreul s'a făcut creştin.

Când se critică creştinismul, se critică păcatele şi viţiile omenirii; se critică neaplicarea şi deformarea adevărului creştin. Creştinismul e lovit adeseori pe temeiul că în numele lui s'a vărsat mult sânge. Insă când creştinii au alergat la violenţă, au făcut-o pentrucă erau orbiţi de patima lor şi că starea lor de păcat strâmba cauza dreaptă, pentru care ei lucrau. Când Petru, vrând să apere pe Isus, scoase sabia, Isus îi zise: „Bagă sabia în teacă, căci ceice scot sabia, de sabie vor pieri" (Matei 26, 51, 52). Deci păcatele omenirii, nu-s păcatele Bisericii.

Cine e de vină că lumea s'a dedat cu păcatul? Creştinismul? Dar Isus n'a propoveduit ceeace noi criticăm. De am fi urmat pildele lui, n'am avea de ce să ne revoltăm. *Wells* a descris un dialog în care oamenii se plâng lui Dumnezeu de toate relele din lume. Iar Dumnezeu le răspunde: „Dacă acestea nu vă plac, nu le faceţi!"

---

[1] Broşura a apărut şi în româneşte, la „Cartea românească" din Chişinău, 1932.

Oamenii de astăzi cred că Biserica trebue să fie formată din oameni întregi. Acesta e temeiul obişnuit împotriva creştinismului. Dar nu trebue să uităm că Biserica există şi pentru cei păcătoşi, pentru cei pierduţi. Ea s'a coborât în lume pentru a-i scăpa. Ea e cerească prin origina ei, dar ea s'a coborât pe pământ; nu stă pe culmi, departe de lume, ci a venit să stea lângă ceice plâng, pentru a scăpa omenirea, pentru a-i da viaţă veşnică şi a o înălţa până la cer. Esenţa creştinismului e de a uni ce-i în cer cu ce-i pe pământ, de a uni ce-i dumnezeesc cu ce-i pământesc, nu de a le despărţi. Sfinţii sunt stâlpii Bisericii, dar nu numai ei îi aparţin, ci toţi acei ce năzuiesc la mântuirea lor, ori care ar fi treapta desăvârşirii lor. Biserica s'a coborât pe pământ, pentru a lupta împotriva păcatelor. Ea trebue să fie chipul lui Hristos, care a venit între noi, pentru a scăpa pe cei păcătoşi şi pe cei bolnavi. Dacă ne numim creştini nu înseamnă să ducem o viaţă desăvârşită. Şi dacă negăm de a fi creştini prin faptul că nu suntem desăvârşiţi e o probă de ignoranţă şi că uităm că omul e născut din păcat. Adeseori noi judecăm pe semenii noştri după starea din afară, fără să ne gândim la lupta care se dă în sufletul lor pentru a ajunge la idealul dorit.

Alt temei împotriva creştinismului e că o religie neajunsă şi deci cu neputinţă de înfăptuit pe pământ. E drept că religia creştină se deosebeşte de alte religiuni, prin faptul că ea nu încurajează firea păcătoasă a omului, ci ne cere s'o frângem. Căci firea omului e protivnică cuvântului Mântuitorului. Omul e crud din fire, totuşi Isus propovădueşte iubirea, omul e lacom, şi Isus cere lepădarea de sine. Duhul nostru cu greu poate naşte adevărurile evanghelice, căci până şi apostolii nu înţelegeau pe Hristos decât în parte, dând un înţeles omenesc cuvintelor lui şi ghemuind doctrina creştină în gândirea lor evreiască. Aşa că nu e de mirare, dacă unii spun: mai buni sunt evreii sau mohamedanii sau budiştii. Religia lor e mai aproape de natura omenească, ea nu cere atâta lepădare de sine. Creştinului însă îi trebue o răstignire neîncetată. Trebue să spunem prin asta că e cu neputinţă de împlinit? Nu, căci avem sfinţi, care sunt vrednici înfăţişători ai creştinismului.

Mulţi vorbesc astăzi de „falimentul creştinismului". Iată ce spune *Marcel Caster:* „Marea religie apuseană, religia lui Hristos, dă înfăţişarea unei măreţe privelişti de dărâmare. In fiecare zi cade o piatră din catedrală... Influenţa lui Hristos se pierde". *(Nouvelle Revue Française,* 1929). Iar *L. Couchoud* spune: „Creştinismul a rămas în noi ca o iubire de lungă durată, dar acum a venit timpul să ne lepădăm de ea. Acest adio e greu, trist şi sfâşietor. Ora a venit pentru acest rămas-bun liniştit, un rămas-bun în care va intra amintirea şi recunoştinţa noastră, un rămas-bun, adânc şi fără întoarcere. *(La Renaissance religieuse).* Povestesc aceste cuvinte, nu din pricina temeiniciei

îndoelnice al lui L. Couchoud, ci pentrucă el înfăţişează gândirea unui mare număr de oameni.

Alţii, în felul lui *Nietzsche*, spun că omul se poate desăvârşi fără ajutorul creştinismului. Totuşi Nietzsche a fost întotdeauna muncit de gândul dumnezeirii. Câtă silinţă şi-a dat el, pentru a-şi umplea golul lăsat de Dumnezeu, pe care a vrut să-l ucidă! Intocmai ca ucigaşul care se întoarce veşnic la locul nelegiuirii, Nietzsche e tulburat de ideia de Dumnezeu. Cu ce să umple golul inimei lui? Cu prietenia unui om de geniu? Dar Wagner l-a desamăgit şi el. Atunci el rămâne singur, cu sine însuşi, încercând să facă din el un dumnezeu. Ca un alhimist al spiritului, Nietzsche vrea să-şi transforme firea sa. Din făptură vrea să ajungă făcător. „De aceia, spune *Dna Salomé*, care a scris o carte despre Nietzsche, un studiu despre Nietzsche, n'ar putea fi decât un studiu de psihologie religioasă". Totuşi, acest mistic ciudat, care vrea, prin propriile lui puteri, să scoată din natura omenească partea supraomenească, rămâne tot un „omenesc prea omenesc". Căci nu poţi dobândi partea dumnezeiască, înmulţind ce-i omenesc, fie chiar până la infinit.

Spre sfârşitul vieţii lui, muncit de gândul despre Hristos, Nietzsche a înţeles că încercarea lui a fost zădarnică. Atunci şi-a înmulţit atacurile împotriva creştinismului, cu cât mai mult s'a simţit înfrânt de el. Oare în pustiul înfiorător în care s'a înfundat n'a găsit tot pe Dumnezeu, singurul leac împotriva singurătăţii?



Alţii, ca Tolstoi, spun că creştinismul e o învăţătură abstractă. El a luat din creştinism numai învăţătura morală, fără elementul mistic. El nu recunoaşte natura păcătoasă a omului. Isus, pentru el, nu e Mântuitorul, ci numai un învăţător. După Tolstoi, omul e bun din fire. Dar apostolul Pavel zice: „Nu fac binele pe care vreau să-l fac, ci răul pe care nu-l vreau. Dacă fac ceeace nu vreau, e că nu fac eu, ci păcatul care domneşte în mine. (Romani 7, 19—20).

Care e înfăţişarea lumii de astăzi? Lumea trece printr'o criză religioasă care-şi are obârşia într'o desamăgire a inimilor, într'o neîncredere care zace în sufletul nostru, caşi cum vechile fântâni ale credinţei ar fi neputincioase de a ne potoli setea. Şi nu numai creştinismul e pus în cumpănă, ci şi toate sistemele filozofice. L. Couchoud afirmă, cu drept cuvânt, că despărţindu-ne de religiune, mergem spre necunoscut. „Şi ar fi frumos, continuă el, dacă am găsi un alt adăpost, care să ne primească. Dar pentru asta trebue aşteptat câteva veacuri".

Dar cum să satisfacem setea spirituală a omului de azi? Căci, cum spune *Guy-Grand*, niciodată scrierile religioase n'au fost mai cetite, niciodată nu s'a văzut o astfel de renaştere a năzuinţelor spirituale. E foarte mişcătoare priveliştea acestei mulţimi frământate, ale cărei doriri amintesc plângerea psalmistului: „Sufletului meu îi este sete de Dumnezeu". Omul se

agaţă de toate nălucirile, merge la toate fântânile. Nu cunoaştem rostire mai vie decât aceia pe care o descrie *André Lamande* în „Les enfants du siècle": „Azur, azur, să scap de haos! Să intru într'un nou ordin de gravitaţiune! Să ascult de legi veşnice. Există vreo culme destul de strălucitoare care să lumineze sufletul meu? Sufletul meu are nevoe de credinţă. Că fără ea, şi eu şi sufletul meu vom pieri". Omul de astăzi, văzând prăvălindu-se unul după altul toate sprijinele dinafară, pe care se întemeiau credinţele trecute, a început a citi în el însuşi

Creştinismul intră într'o epocă nouă. Nu mai putem trăi credinţa numai în cele din afară. Creştinul trebue să ia mai cu dinadinsul înfăptuirea lui, în viaţa lui dinlăuntru. Creştinismul lucrează printr'o dospire de dinlăuntru, ascunsă, nevăzută; el lucrează dinlăuntru în afară, nu din afară înăuntru. Noi nu-l putem înfăptui prin nici un mijloc din afară sau impus. Trebue să ne naştem din nou. Nu putem avea prin silă creştini desăvârşiţi. Trebue numai decât o schimbare în suflete. Nu putem ajunge la o viaţă desăvârşită, fără a stârpi răul. Trebue să ne naştem din nou. Dacă creştinismul n'a pătruns înlăuntrul nostru, el nu se poate revărsa în afară. Omului de azi îi trebue un creştinism realist; el vrea să vadă realitatea creştinismului. Falimentul creştinismului de care vorbeşte *L. Couchoud*, e un faliment omenesc, nu dumnezeesc. Din cauza purtării nedemne a creştinilor, lumea a uitat pe Hristos.

Creştinismul trebue din nou să se ridice, tânăr, ca în zilele dintâi ale Evangheliei şi să întrupeze, înc'odată, în faţa lumii, pe Hristos Mântuitorul.

Şi atunci putem zice, ca şi apostolul Pavel: „Noi, fiii luminii (1 Tesaloniceni, 5, 8). Fiul luminii este creştinul. Lumina este credinţa creştină. Lumina este ziua, este minunea zilnică care cercetează pământul şi desfăşură în faţa ochilor noştri toate strălucirile vieţii. Ziua este nădejdea proaspătă, când bolnavul, după noapte, scuturat de friguri, simte pe fruntea lui o mână prietenoasă. E Hristos care intră în viaţa noastră: S'a dus întunerecul. E ziuă!

Prof. FLORICA SCRIBAN

*

ORTODOXIA ŞI ROMÂNISMUL ÎN TRECUTUL NOSTRU, de *Dr. Grigorie Gh. Comşa*, episcopul Aradului. Arad 1933. Pag. 227. Preţul Lei 50.

O carte de actualitate palpitantă, apărută în acest an de prăznuire, când ortodoxia, păstrătoarea fidelă a tezaurului evanghelic, jubilează împlinirea celor 19 veacuri dela întemeierea Bisericii creştine. Şi de o actualitate deosebită în aceeaş vreme, când drept omagiu faţă de măreţul trecut, a luat fiinţă la noi Asociaţia mirenilor, „Frăţia Ortodoxă Română", cu scop de a realiza în viaţa personală şi familiară învăţăturile Mântuitorului şi de a determina domnia principiilor creştine ortodoxe în toate domeniile vieţii sociale, păstrând tradiţiile şi datinele strămoşeşti.

Scrisă cu scop de propagandă, cartea P. Sf. Sale este o opologie a ortodoxiei în viaţa neamului românesc dela începuturile sale până în zilele noastre; este o vistierie de material documentar asupra legăturei intime dintre Biserica ortodoxă şi fiinţa neamului nostru, Biserica aceasta reprezentând sufletul care face viu trupul. Din contopirea ortodoxiei şi a românismului în viaţa poporului nostru s'a înfiripat acea „Lege românească", care a rămas nebiruită ca stânca de granit, resistând tuturor încercărilor de ademenire ca şi valurilor de asuprire şi dominaţie străină.

Şi ea va rezista şi în viitor şi se va fortifica prin trezirea conştiinţelor româneşti şi ortodoxe, la răspunderea, pe care o avem faţă de trecutul înălţător şi de viitorul, ce ne aşteaptă să-i dăm contribuţia aptitudinilor şi vredniciilor noastre de popor abia acum ajuns la unitate, sub o stăpânire românească, în ţara sa întregită.

Cuprinsul cărţii este o strălucită mărturie a adevărului, că Biserica ortodoxă dintru începutul istoriei neamului românesc a fost temelia societăţii, temelia exitenţei acestui popor, că Biserica a fost şcoala poporului, şcoală de morală şi de lumină, şcoală de ordine şi disciplină, şcoală de iubire, de unire şi de frăţie"... (pag. 10).



Asupra acestui adevăr se poate edifica oricine va citi pe îndelete cele 30 de capitole ale cărţii, în cari se tratează: Credinţa ortodoxă la leagănul neamului nostru şi combaterea părerilor greşite, ortodoxia ca factor de închegare a vieţii unui popor din elemente disparate, într'o admirabilă unitate sufletească, păstrată cu toate vicisitudinile unui trecut de răsfirare sub diferite stăpâniri vrăşmaşe şi asupritoare, participarea ortodocsiei la întemeierea principatelor române, păstrându-se mereu raportul intim dintre Biserică şi Stat, dintre cârmuirea bisericească şi cea lumească, având şi mănăstirile rolul lor de mare binefacere. In deosebi se înfăţişează legătura dintre ortodoxie şi românism înainte de Stefan cel Mare şi pe timpul marelui domnitor. Apoi Biserica din Ardeal, care a fost scăparea neamului din persecuţii, ajutată fiind de voevozii români, ctitori de biserici şi întemeietori de mănăstiri şi episcopii, rolul naţional al preoţimii în timpul lui Mihai Viteazul şi ajutorul pe care i-l dau la întrarea acestuia în Alba-Iulia. Vlădicii şi preoţii n'au fost numai povăţuitori sufleteşti ai poporului cu crucea în mână ci, la nevoie, ei au fost alături de voevozi în lupte şi în vremuri de răstrişte i-au însoţit în pribegii mângăindu-i. Preoţimea este alături de popor în suferinţe, părtaşe nedreptăţilor asupritoare. Mitropoliţi şi episcopi ardeleni schingiuiţi pentru românismul lor. Martirajul lor a fost izvor de însufleţire şi întărire biruitoare pe seama mulţimilor. Strădaniile culturale şi literare ale vlădicilor şi ajutoarelor de care se slujeau, au făcut să pătrundă limba românească în acte particulare mai nainte

chiar de a fi fost întrebuinţată în actele oficiale ale cancelariilor domneşti, deschizând drum poporului spre cultură şi pregătind unitatea naţională, exprimată luminos de Simeon Ştefan la 1648.

In capitolul X se tratează ortodoxia ca izvor al dreptului românesc. Apoi urmează galeria vlădicilor episcopi şi mitropoliţi ai Bisericii ortodoxe, încadraţi în lumina patriotismului, a naţionalismului şi românismului lor, a rolului lor de mijlocitori pentru uşurarea sorţii poporului, când era năpăstuit de stăpânire prin dări nedrepte, ori prea grele; de împăciuitori, potolind mânia răsvrătiţilor şi ferind ţara de focul răsbunării, cum sfătuia episcopul Ilarion al Argeşului pe Tudor Vladimirescu: „Ciocoii trebuesc omorâţi politiceşte, iară nu trupeşte. E mai grea moartea pentru ei, când se vor vedea lipsiţi de drepturi, fără slujbe şi smeriţi înaintea celor mici, cari se vor urca pe scaunele lor în Divan şi în slujbele cele mari". Iată o povaţă cu mult tâlc şi pentru vremile noastre cu altfel de ciocoi!

Alături de vlădici se înşiră călugări smeriţi, ascultători de poruncile domneşti: „virtutea întrupată, fără patimi şi cu desăvârşire fără făţărnicie... prea dulce la sfat şi fără vre-o făţărnicie"... cum e zugrăvit Paisie dela Neamţu. Vlădicii cârmuitori de ţară când domnul era în neputinţă, ca un Veniamin Costache, împotrivindu-se cu energie năvalei catolicismului „pentrucă va unelti multe necuviinţe şi va pricinui locuitorilor obştească turburare şi răzvrătire". N'au fost cunoscute aceste învăţăminte ale trecutului, când în vremile noastre a fost lăsat să pătrundă în ţară catolicismul cu concordatul lui?

In Ardeal preoţimea are rol activ în revoluţia lui Horea, iar în luptă cu Unirea, ortodoxia fortifică rezistenţa naţională, înfruntând tunurile lui Bucov şi temniţele omorâtoare. In luptele politice dela sfârşitul veacului al 18-lea, ortodoxia îşi are partea sa de merit şi P. Sf. Sa dovedeşte că acel vestit Suplex Libellus Valachorum n'a putut fi alcătuit decât de ortodocşi; cum tot aşa de adevărat este, că şi conştiinţa originii Românilor a fost vestită de un ortodox: preotul Sava Popovici din Răşinari, mai nainte de apariţia istoriei lui Petru Maior.

In răzmiriţa din 1848, în vechiul Regat ca şi în Ardeal, preoţimea a fost cu crucea 'n frunte, încât vrăşmaşii înfrânţi şi fugăriţi exclamau: „dracul să se lupte cu popii".

In timpul frământărilor pentru Unirea Principatelor, când în Moldova birue pe o clipă antiunioniştii, mitropolitul cu vajnicul luptător Neofit Scriban şi cu aprigul propagandist arhimandritul Melhisedec, episcopul de mai târziu, care a avut şi un important rol diplomatic în Rusia, — ţin sus steagul unirii, până în ceasul realizării acesteia.

Românismul marelui mitropolit Şaguna străluceşte în toată opera lui bisericească şi naţională, lăsată moştenire urmaşilor

cu puterea de a alimenta şi azi viaţa Bisericii şi a fructifica viaţa naţională. Colaboratorii şi urmaşii lui, vrednici de pomenire pentru românismul şi ortodoxia lor, sunt înfăţişaţi în cartea P. Sf. Sale fiecare cu meritele sale, alcătuind acea minunată epocă şaguniană.

In capitolul XXV se apreciază şcoala ortodoxă confesională din Ardeal ca factor cultural, apoi rolul preoţilor în războiul de întregire a neamului, în care şi Prea sfinţitul autor şi-a avut calvarul său.

Capitolele din urmă se ocupă de rolul naţional al Bisericii ortodoxe din Basarabia sub stăpânirea rusească şi de românismul Bisericii bucovinene.

Lucrarea P. Sf. Sale, alcătuită cu o stăruitoare râvnă în culegerea de date istorice şi fapte documentare, e un manual de învăţământ ortodox şi românesc la mâna preoţimii şi la îndemâna tuturor celor ce vor să se edifice asupra rolului şi rostului Bisericii ortodoxe în viaţa neamului românesc; şi un preţios ajutor membrilor „Frăţiei Ortodoxe Române" pentru a-şi spori râvna şi dragostea de Biserica ortodoxă, care este maica noastră bună, întărindu-şi convingerile în rosturile din viitor, pe cari le are această Biserică în îndrumarea românismului pe cărările de înălţare şi afirmare creştinească şi românească, desăvârşind frumoasele tradiţii ale trecutului.

Un popor trăeşte în puterea tradiţiilor sale de veacuri şi numai în măsura în care păstrează legătura cu acestea pot fi folositoare înoirile cerute de o viaţă mai avansată. Edificiul vieţii româneşti se poate clădi durabil numai pe aceeaş temelie veche, pe care o constitue conştiinţa identităţii originei, unitatea de credinţă şi de limbă, de obiceiuri şi moravuri, cari nu se pot pierde din vedere de nici o strădanie de adaptare la noile cerinţe şi biruinţe ale progresului cultural, naţional şi religios, dacă vrem ca zidirea să se clădească trainic, pe stâncă şi nu pe nisip, având peatră în capul unghiului pe Hristos, Mântuitorul.

Arhim. P. MORUŞCA.

*

NICOLAE BERDIAEFF: *Esprit et liberté,* traducere din ruseşte de I. P. şi H. M., „Je sers", Paris 1933. Pag. 378, fr. 24

Cine urmăreşte mai deaproape urmările revoluţiei ruseşti, întâlneşte un fenomen interesant: aproape toţi refugiaţii ruşi, intelectuali de rasă şi mai puţin intelectuali, profesori, medici, ofiţeri, muncitori, etc. marchează în viaţa lor un creştinism de concepţie, caracterizat prin adâncimea şi intensitatea trăirii lui. Fiecare ţine să adaoge ca o notă caracteristică fiinţii şi caracterului lui un anumit punct de vedere — foarte spiritualizat — despre lume şi viaţă. Poate că la aceasta a contribuit şi nostalgia după pământul scump al ţării lor şi perspectiva ideală prin care văd cerul nou şi pământul nou al schimbatei lor împărăţii. Despre aceste aspiraţii şi situaţii de fapt a refu-

giaţilor ruşi a publicat prof. A. Miroglio in revista „Cahiers de la nouvelle journée“ 1927, Nr. 8, un articol interesant: „L'émigration russe“. Despre el ne vom ocupa poate altădată.

Aici ne vom mărgini a accentua doar sumar mişcarea începută şi susţinută de vestitul profesor de filosofie creştină la facultatea de teologie ortodoxă din Paris, Nicolae Berdiaeff. Vechiul elev al marelui F Dostoievski, liberul cugetător ce susţinuse în tinereţe socialismul, azi animatorul şcoalei pnevmatice şi întemeietorul revistelor „La voie“ şi „Orient und Occident“, a publicat anul acesta în limba franceză opera sa fundamentală, la care lucrase încă de prin 1911 şi care a fost deja de mult tradună în limba germană sub titlul: „Philosophie des freien Geistes“. Am semnalat în „Telegraful Român“ Nr. 61/1933 capitolele şi esenţia acestui sistem original de filosofie,[1] aşa încât aici mă mărginesc a accentua însemnătatea problemelor pe care le atacă.

Dacă „Ortodoxia“ lui Bulgakoff e cea mai bună dogmatică ortodoxă, aşa cum o concep Ruşii, atunci „Esprit et liberté“ e cea mai bună explicare a ei, cea mai bună explicare raţională a dogmei şi a vieţii în Christos, carte menită să împace filosofia cu teologia.

In ziua de azi, când omul se împrăştie atât de iremediabil spre realităţile lumii de dincoace, când conştiinţa lui par'că nu-i mai serveşte ca antenă de contact cu Dumnezeirea, isvorul şi ţinta întregii existenţe, când creştinismul a ajuns pentru marea majoritate a credincioşilor un ritualism festiv, lipsit de adâncime şi intensitate — cartea aceasta vine să strige la ureche creştinului: Nu te mulţumi cu superficialitatea şi fariseismul credinţii tale moştenite şi obicinuite, ci coboară cu gândul şi cu meditaţie până în subterana şi în profunzimile intuiţiei sale, singurul loc de unde vei putea stoarce mierea ce va potoli foamea sufletului tău! Sparge pojghiţa credinţei tale de suprafaţă şi prelungeşte metafizic rădăcinile convingerilor tale intime, revino la contactul tău direct cu Dumnezeu, căci altfel te fură alunecările spre egoismul şi suficienţa lumii acesteia! Incearcă această carte şi vei vedea că nu te vei înşela. Creştinismul tău va creşte şi va spori tot mai mult. T. BODOGAE

*

*Tihamér Tóth:* ICH GLAUBE, Predigten. Ins Deutsche übertragen von P. Bruno Maurer O. S. B. Herder & Freiburg i. Br. 1933. Pag. 209 M. 3.

—: DER GROSSE GOTT, Predigten. Ins Deutsche übertrangen von P. Bruno Maurer O. S. B. Herder & Freiburg i. Br. 1933. Pag. 276 M. 3·60.

Autorul acestor două cărţi este profesor la Universitatea din Budapesta şi predicatorul tineretului universitar din capitala

[1] Vezi şi traducerea unui capitol din această carte „Teosofia şi gnoza“ în „Telegraful Român“ Nr. 62 şi următorii, tot de subsemnatul.

Ungariei. Escelentele sale însuşiri în acest domeniu l-au învrednicit să ajungă şi conferenţiarul religios, consacrat, al staţiunii de radiodifuziune din Budapesta.

Primul volum — Ich glaube — ne desvăluie nesecatele comori ale credinţei creştine şi binecuvântările ei pentru omul singuratic şi pentru obşte de opotrivă. In acelaş timp ne zugrăveşte şi mizeria sufletească a omului necredincios. Volumul poate fi considerat ca un admirabil capitol întroductiv la o apologetică creştină. Expunerea este ţinută într'un ton destul de popular, pentruca gândurile să poată fi înţelese de orice intelectual. Dar ceeace alcătueşte însuşirea de căpetenie a acestei cărţi sunt admirabilele pilduiri în care autorul îşi îmbracă ideile, pilduiri scoase din viaţa concretă, cotidiană. Tonul espunerii este cald — pe alocurea chiar patetic. Fiindcă scopul autorului — ca al oricărui predicator — nu este să înveţe numai pe ascultător sau cititor, ci să-l convertească, să-l întărească în credinţa din care izvoresc faptele creştineşti.

Aceleaşi însuşiri le vădeşte volumul al doilea de predici — Der grosse Gott — al cărui cuprins îl formează expunerea, pe cât de limpede pe atât de caldă şi plină de vioiciune, a adevărurilor din primul articol al *Crezului*.

Buna primire de care s'au învrednicit aceste două cărţi a determinat pe traducător să promită tâlcuirea în limba germană şi a altor volume de predici, datorite aceluiaş mare predicator al Ungariei contemporane. N. COLAN.

# CRONICĂ.

† IOSIF AL CARANSEBEŞULUI. In ziua de Marţi 11 Iulie 1933 s'a stins din viaţă în vârstă de 75 de ani venerabilul episcop Dr. Iosif Traian Bădescu, al Caransebeşului.

Născut în anul 1858 în comuna Şipotul Vechiu din Banat, dintr'o veche familie preoţească, defunctul şi-a făcut studiile la şcoala primară din Orşova, la gimnaziile din Caransebeş, Lugoj şi Segedin, la Universitatea din Pesta (filozofie şi drept) şi la Facultatea de teologie din Cernăuţi unde în 1889 ia doctoratul în teologie. In acelaş an este numit secretar al Consistorului ortodox din Caransebeş. In 1890 e hirotonit întru diacon, în 1899 întru presbiter, iar în 1902 intră în tagma monahală. In 1903 fericitul episcop Nicolae Popea îl hirotoneşte întru protosincel. Ani de-a rândul a îndeplinit şi slujba de consilier referent şi de casier al Consistorului. In 1909 a fost ales episcop al Caransebeşului. Regele Ungariei însă din motive de ordin politic nu l-a confirmat. Un an şcolar (1917 18) a fost şi director al Institutului teologic, la care a predat şi studiul Dogmaticei şi al Exegezei Noului Testament. In 1919 a fost hirotesit arhimandrit de către I. P. S. S. Mitropolitul Primat Dr. Miron Cristea. In 8/21 Martie 1920 a fost ales a doua oară episcop al eparhiei Caransebeşului. Alegerea fiind confirmată de M. S. Regele Ferdinand I. al României întregite arhimandritul Iosif Badescu a fost sfinţit şi instalat în demnitatea de episcop în ziua de 27 Septemvrie 1920, păstorindu-şi cu vrednicie şi devotament eparhia ce i sa încredinţat, până la data când Domnul l-a chemat la sine.

*

CONGRESUL „ASTREI" LA BRAŞOV. In zilele de 8, 9 şi 10 Septemvrie a. c. a avut loc la Braşov congresul anual al venerabilei societăţi culturale „Astra" dela Sibiu. Prezenţa M. S. Regelui Carol II-lea, a arhiereului Vasile de Răşinar, a episcopului unit Alexandru Nicolescu dela Lugoj şi a câtorva miniştrii, a dat acestui congres o strălucire şi o importanţă excepţională.

In dimineaţa zilei de 8 Septemvrie s'a săvârşit Sfânta Liturghie în biserica ortodoxă a Sfintei Adormiri din Braşov-Cetate, de către P. S. S. arhiereul Vasile înconjurat de un numeros sobor de preoţi. La sfârşitul Sfintei Liturghii P. S. S. a rostit o înălţătoare predică, ascultată cu multă luare aminte de obştea creştinească. A urmat apoi slujba invocării Duhului Sfânt pentru lucrările „Astrei" şi un parastas pentru odihna sufletelor răposaţilor preşedinţi ai „Astrei".

Şedinţa solemnă de deschidere a congresului s'a ţinut la ora 12 în spaţioasa sală a teatrului „Astra", tixită de un număr imens de lume venită din oraş şi din toate părţile Ardealului.

A urmat seria cuvântărilor în următoarea ordine:

Prof. Iuliu Moldovan, preşedintele „Astrei", Dimitrie Gusti, ministrul Instrucţiunei şi al Cultelor, Prea Sfinţitul Vasile de Răşinari, vicar arhiepiscopesc din Sibiu, Prea Sfinţitul Alexandru Nicolescu, episcop gr. cat. din Lugoj, Prof. Sextil Puşcariu, membru al Academiei Române, Prof. Iuliu Haţiegan dela Universitatea din Cluj, Dl Dr. I. Voicu, primarul Braşovului şi Dr. I. Căliman, preşedintele pespărţământului Braşov al „Astrei".

Seria cuvântărilor a încheiat-o M. S. Regele Carol II-lea cu un înălţător discurs ascultat de cei prezenţi în picioare şi acoperit de îndelungate ovaţii.

S'au ales apoi comisiunile pentru examinarea raportului general, al gestiunii financiare şi al înscrierilor de membrii noi.

După şedinţa solemnă M. Sa Regele împreună cu membrii congresului au vizitat expoziţia retrospectivă a scrisului românesc din Ardeal, aranjată cu multă pricepere de Dl Prof. I. Colan, secretarul despărţământului Braşov al „Astrei" şi de către d-na Căliman, precum şi expoziţia de vânătoare din sala de şedinţe a Camerei de comerţ.



La ora $1^{1}/_{2}$ a avut loc un banchet la cercul militar din localitate.

După masă, la ora 3, a defilat cortegiul „Şoimilor Carpaţilor" şi grupurile etnografice ale comunelor Săcele, Râşnov, Zărneşti, Poiana-Mărului, Satulung, Stupini şi Braşov. Defilarea s'a desfăşurat în piaţa Braşovului în cadre impresionante şi de o frumseţe rară. După defilare mulţimea din piaţă a ascultat o înţeleaptă cuvântare a părintelui Ioan Agârbiceanu. Seara a avut loc reprezentarea celor două piese muzicale „Şezătoarea" de Tiberiu Brediceanu şi „Craiu nou" de C. Porumbescu. A fost o înălţătoare seară românească.

A doua zi dimineaţa la ora 8 a urmat consfătuirea preşedinţilor de despărţăminte ai Astrei. Dl Prof. Silviu Ţeposu şi-a citit referatul despre colaborarea societăţilor culturale cu „Astra", iar dl prof. I. Haţieganu, referatul despre „Şoimii Carpaţilor". La ora 10 s'a ţinut a doua şedinţă plenară a congresului în care s'au discutat rapoartele Comitetului Central şi alte chestiuni în legătură cu buna îndrumare a activităţii venerabilei societăţi culturale. Seara a avut loc în teatrul „Astra" un concert simfonic (orchestră, cor şi solişti) cu strălucitul concurs al Domnului Gheorghe Florescu şi al Doamnei Valentina Creţoiu dela Opera regală din Bucureşti. Orchestra, corul, ca şi soliştii şi mai ales măieştrii Brediceanu şi Bobescu au fost îndelund ovaţionaţi.

Congresul dela Braşov a fost o strălucită sărbătoare a culturii româneşti.

NECULCE.

# NOTE ŞI INFORMAŢII.

LA încheierea revistei, când primul nostru articol era tipărit, aflăm cu o justificată bucurie, că Colegiul electoral pentru întregirea celor trei eparhii vacante — a Huşilor, Ismailului şi Caransebeşului — a fost convocat pe zilele de 19, 20 şi 21 Octomvrie a. c., la Bucureşti.

Impreună cu întreaga obşte ortodoxă dorim, ca Duhul Sfânt să lumineze cugetul şi mintea membrilor acestui Colegiu, pentruca în fruntea eparhiilor văduvite să ajungă cei mai vrednici şi mai devotaţi fii ai Bisericii noastre.

*

AM arătat, într'unul din ultimii numeri ai revistei noastre, dorinţa nestăpânită a unor teologi uniaţi de a modifica pe'ndelete cultul bisericii lor, întroducând în el anumite elemente romano-catolice cum sunt: înghenunchieri neobicinuite la noi, litanii occidentale, cultul inimii lui Isus etc. Am arătat mai departe, că făcând acest lucru, biserica unită va ieşi până şi din cadrul rezervelor în care s'a încadrat la „unire" episcopul schismatic Atanasie, iar poporul credincios va trage consecinţele fireşti din această transformare a rânduielilor bisericeşti în care s'a pomenit.

Acelaş lucru l-a arătat, mai pe larg, în „Telegraful Român" părintele diacon Nicolae Popoviciu, profesor la Academia teologică „Andreiană". „Unirea" din Blaj a ţinut să răspundă la aceste constatări, aşa cum a putut. Părintele N. Popoviciu revine asupra chestiunii într'o replică pe cât de masivă, pe-atât de documentată şi cu una cu alta s'a încins o polemică dintre cele mai interesante între d-sa şi redactorii „Unirii", asupra tuturor deosebirilor cardinale dintre ortodoxie şi neopapistaşism. Tinărul prufesor al Academiei noastre teologice a avut prilejul să-şi dovedească larga informaţie teologică de care dispune, logica stringentă de care e capabil să facă uz şi supleţea cu care e în stare să se mişte într'o polemică dificilă. Câtă vreme maaarii teologi ai Blajului au ajuns de câtevaori în lamentabila situaţie de a se scuza pe la „Telefon", că nu le-a sosit încă hârtia pe care să-şi tipărească răspunsul. De fapt noi am înţeles pana în care ajunseseră: Nu le sosise încă maldărul de cărţi din Apus, cărţi, cari dacă nu le da putinţa de a-şi apăra punctul de vedere, le îmbia măcar mijloace tehnice de a mistifica adevărul.

Noi nu ne bucurăm de sărăcia duhovnicească a polemiştilor „Unirii". Ne bucurăm însă că părintelui N. Popoviciu i s'a dat prilejul să elucideze de astădată măcar sumar o seamă de probleme dogmatice, pe cari — după informaţiile noast e — le va trata la timpul său pe larg, într'o serie de studii. Dovadă: voluminosul studiu apărut de curând sub titlul „Epicleza euharistică", despre care vom vorbi în numărul viitor al revistei noastre.

*

CONGRESUL Asociaţiei generale a clerului ortodox român este convocat pe data de 28 şi 20 Noemvrie a. c. la Bucureşti. La ordinea zilei vor fi puse următoarele chestiuni: 1. Poziţia Bisericii ortodoxe române faţă de celelalte culte. 2. Votarea Regulamentului desvoltător al Statului Asociaţiei generale. 3. Darea de seamă asupra activităţii comitetului central. 4. Alegerea noului comitet al Asociaţiei.

*

„GRUPAREA profesorilor de filosofie din Bucureşti" a adresat un memoriu dlui D. Gusti, ministrul Instrucţiunii şi cultelor, cerâd mai multă atenţie pentru filosofie, în scoalele secundare. Gruparea filosofică era în drept să ceară această reparaţie. Căci de câtva timp în învăţământul nostru bântue mania americanizării prin sport şi alte... dexterităţi. Fireşte, rodurile acestei manii nu pot fi decât păgubitoare pentru cultura formală a elevilor — cultură care încă nu trebue pierdută din vedere. Până aici aplaudăm deci gestul profesorilor de filosofie din Bucureşti. Şi asta cu atât mai mult, cu cât religia şi filosofia au atâtea puncte de contact, atâtea motive, deci, de a se sprijini reciproc.

Nu mai aplaudăm însă pe profesorii de filosofie din Bucureşti, când, în apelul adresat colegilor lor, se plâng că mult iubita lor disciplină filosofică este desconsiderată, câtă vreme „studiile de apologetică invadează şi tind să clericatizeze liceele româneşti".

Ei, bine, filosofii noştri bucureşteni aici „au vărsat şuştarul"... dupăce o începuseră aşa de bine. Fiindcă pentru d-lor *o singură oră săptămânală* de apologetică în clasa VII (atât e în programa analitică!) însemnează „clericalizarea liceelor româneşti". Va admite orice om de bine, că această intrepretare — departe de a fi filosofică — este pur şi simplu aiuristică. De aceea aşteptăm rectificarea acestei atitudini, pe care suntem convinşi că nu o aprobă nici distinsul filosof şi profesor universitar Ion Petrovici, nici marea majoritate a profesorilor de filosofie din ţară.

*

SCRISUL dlui profesor universitar I. Gh. Savin îl citesc bucuros oricând. Chiar şi atunci când în anumite chestiuni nu sunt de acord cu d-sa. Il citesc bucuros între altele şi pentru

motivul, că acest scris este totdeauna vioiu, cu nerv — o notă pe care o întâlneşti destul de rar în scrisul teologilor noştri.

Iată pentruce am urmărit cu un deosebit interes şi seria de articole pe care a publicat-o d-sa în revista bisericească „Viitorul" (numerii 17—19 din 1933) sub titlul „Pentru complectarea vacanţelor episcopale".

Pledând pentru necesitatea modificării într'un anume sens a Statututului de organizare a Bisericii noastre, dl I. Gh. Savin spune că „într'un stat naţional: Biserică, Stat şi Suveran ortodox se confundă în una şi aceeaş unitate". De sigur dl Savin înţelege aici mai ales Statul românesc. Dacă ceeace spune distinsul profesor universitar este un postulat — d-sa are dreptate. Aşa ar trebui să fie. Dacă însă d-sa face o constatare cu privire la situaţia dela noi, constatarea nu corespunde realităţii. La noi statul, reprezentat prin guvern, nu intră deloc in aceeaş unitate cu Biserica neamului. El nu se arată ortodox în faptele sale, cum ar pretinde-o constituţia ţării în care este înscrisă dominanţa Bisericii ortodoxe; nu este nici măcar aconfesional, cum anumiţi politiciani şi anumite confesiuni minoritare pretind că trebue să fie Statul — ci e pur şi simplu antiortodox. Dovadă ofensele ce i s'au adus Bisericii şi clerului ei de pe banca ministerială sub guvernarea francmasonă a dlui Argetoianu, şi dovadă tratamentul bugetar de care este împărtăşită instituţia sacră în timpul din urmă de toate guvernele ţării.

Deci statul „naţional" român se identifică mai degrabă cu interesele oculte ale francmasoneriei internaţionale, sau cu interele mai străvezii ale catolicismului habsburgic. Cu ale ortodoxiei însă nu. O spunem cu durere, dar trebue s'o spunem. Fiindcă e singura constatare justă pe care o putem face judecând statul românesc după faptele reprezentanţilor săi din trecutul apropiat şi din zilele noastre. N. C.

*

PENTRU cel care petrece vara la băi, o biserică sau o capelă este un mediu plin de reconfortare sufletească. Mai ales pentru cei suferinzi. In liniştea sfântă ce străjueşte în preajma unui sfânt altar, sufletul se regăseşte şi se întâlneşte cu Dumnezeu aşa de uşor. Un astfel de prilej au avut unii dintre vizitatorii şi locuitorii băilor Bazna (jud. Târnava mică), unde, din iniţiativa inimosului protopop Gheorghe Opreanu şi cu sprijinul dlui Dr. Ilarie Holom, membru al adunării noastre eparhiale şi prefect al judeţului Târnava mică, s'a înfiinţat în vara aceasta o capelă frumoasă. In Dumineci şi sărbători au liturghisit în ea preoţii din satele învecinate. N'ar strica însă, dacă la vara viitoare s'ar putea face slujbe în fiecare zi, şi chiar şi utrenie şi vecernie. Şi mai ales — început şi încurajat lucrul, cu propagandă bună s'ar ajunge departe. T. B.